Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дешз ● ШИНАРА, 10 ИЮНЬ, 1980 ШУ. ● № 69 (6196). ● Мах 2 кепиг.

Шоаш кийчъю продукци дъьаккха тайпа брак йолаш ца хулийташ къахьегаш дукха болхлой ба «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе. Цар цlераш йоахача хина завода ОТК контролераша эттара хьалхарчарца цlи йоваха слесарь, коммунистически къахьегама ударника Бурдыга Владимир Герасимовича. Ше кийчъю продукци дикен тlехдикен мара ца хилийтарал совгlа хlара сменагlа нормаш 125 процентал чухьаиахьа кхоачашьц цо.

Ше коммунист хиларах тарра общественни балха тlа а хьинаре дакъа лоац Владимир Герасимовича. Халкъа тlакъожама группа члена дехараш даим цlенен дизаш кхоачашду цо.

СУРТА ТIА: слесарь В. Бурдыга.

З. БАТЧАЕВА сурт.

РАЦИОНАЛИЗАТОРАША ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛОАЦ

КПСС XXVI съезда сийленца нанъагlоргда яхача девизагlа къахьегаш ба пятилетна тlеххьарча шера Старогрозненски бурув токара балхий управленера рационализатораш. Кlоаргеи тlеккlоаргеи скважинаш йоахача бурув тохилга сихдара, бурувдеттарий къахьегам аттача баккхара тlаерзаш, 28 рационализаторски предложени кийчъьай цар укх шера. Царех хlанзлехьа производствана юкъейнхьача 21 рационализаторски предложене шера луш бола пайда 64400 сом да. Хlаьта иттлагlа пятилетка йолаелча дена цар кийч а ль производствана юкъейоалаьча рационализаторски предложенеша паччахьалкхена бань пайда 830 эзар сом да. планагlа бе болаш хинна пайда 820 эзар сом мара доаца-ц.

Дикагlйола рационализаторски предложени лоархlаш я «спиральни буровой турбашка ремонт яра йола переводник» яха Л. Гуляева, Ю. Мельникова, И. Гусева кийчъяь рационализаторски предложени. Из производствана юкъейоалдарах укх шера паччахьалкхена хулаш бола пайда 8200 сом да. Предприятена 440 сом пайда беш йола предложени кийч а янь, производствана юкъейнхьай рационализатораша Казенков Василе, Борисов Владислави, Гунько Алексея. Иштта производствана 4100 сом пайда беш йола рационализаторски предложени балха юкъейоалаьй геолога Рогулин Алексей Ивановича.

Старогрозненски УБР коллектива бурув тохара пхе бетта план кхоачашьярах 28 мае рапорт деннад. Планагlа лаьрхlачул совгlа 85 метр бурув тохар цо. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад предприятерча рационализатораша.

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

Доакъар шортта хилийта!

Дерригa низаш оарцагl а даьха

400 тони йол, 2100 тони сенаж, 310 тони баьца хьоар кийчде дезаш ба укх месячникех Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхой. Из гlулакх хаинахьеи дикен чакхдаккхара цар вlашагlъеллай доакъараш кийчду механизированни отрядаш.

Царех цаl йоахама кхерамзлен техника инженер коммунист Тихоновский Павел Кузьмич керте а латташ сенаж кийчъеш я. Из отряд 5 июне дlайолаеннай сенажа лаьрхlа 100 гектара тlара горохи кени хьакха. Планагlа хlара дийнахьа 67 тони сенаж кийчъе езаш я отряд. Механизаторашa дерхl 180 — 200 тоннага дlаихловчеш из кийчъе. Техника, пах, кхы мел эшар долаш я отряд. Цо торо хулийт овсарле лакха йолаш къахьега. Цхьа кlира даьлча хьакха мегаргйолаш дика хьийкъай цу отрядо чуацаргйола 60 гектара тlара люцерна. Механизатораштa ма хетта дика хьувкъаш йоагlа цул тlехьагlа хьохаргйола 100 гектара тlара судаька а. Цо торо хулийтаргьи планал совгlа сенаж кийчъе.

Йол кийчъеча мехотряда кулгалдеш ва колхоза машиних кошка заведующи Костюченко Георгий Васильевич. Хlаьта цун отрядой бахача нахеш кийчъяь йол 100 тони я. Къаьстта хьинаре къахьег «Хьо» юрта вахе — кийчъе 500 килограмм йол!» яхачь болама юкъе яхача хьакхий фермай заведующе Нагорная Зинаидас кулгалдеча коллективо, кхыча колхозхоша. Цар хьекха дlачуеннача 380 тони баьцех ши аьла аргlа даьд 50 тони а хулаш. 11 июнь чьатlакхачалехьа 440 тони буц йоаккхийла аьнна еша задани кхоачашъяра хlара дийнахьа мангалаши шодаш бе а дехке болха револ 70 — 80 сег.

Баьца хьоар даккхара а къаьстта мехотряд вlашагlъеллай колхозе. Цунна кулгалдеш ва колхоза кормоцеха заведующи Костоев Альмада Уматгири. Деттlа болх дlайолабарах хlанале 80 тони баьца хьоар даьккхад отрядо. Месячникех сена задани тlеххоачашъе хьалаш долаш я Костоева отряд а.

Тха колхозхой оарцагlбаьннаб ма хулла дукхагlа доакъар кийчдара. Укх бетта синачa заданел дукха дукхагlа из кийчдергхилар теша ме да, — аьлар колхоза парткома секретара Ибрагимов Джалила.

Хlара дийнахьа цаlи ахи норма кхоачаш а еш доакъар кийчдеча хьинаре къахьег шофера Гунаев Саlид-Ахьмада, баьцаш хьекхаш болча механизаторашa Чуприн Ивана, Павленко Александра, Филипенко Нагиле, Павленко Георге, кхычар.

С. АУШЕВ.

ДЕШАРХОША НОВКЪОСТАЛ А ДЕШ

Довкъар кийчдеча месячникех 100 тони йол 300 тони сенаж кийчъе езаш ба Назрановски района «Экажевский» совхоза механизатораш. Из доакъар lалашдара эттара хьалха 45 гектара тlара люцерна хьекхай цар. Из тlайола кха цхьан дийнахьа хьекха даьккхад.

Хlаьта йокъаеннначул тlехьагlа йол хьалъэзаш а, кхыдола балхаш деш а механизаторашта новкъостал даьд Экажевонгий-Юртарча Картоев Мухьмада кулгалдеча № 2 йолча школерча дешархоша. Цар новкъостал дарах совхоза механизаторий аьттув баьлар цхьан дийнахьа ферме хьатlа а ена 80 тони йол дlаоттае.

Доакъар кийчдеча бетта къаьстта хьинаре къахьег механизаторашa Толдиев Османа, Намийлов Гире, Костоев Мустафас, кхыбараша.

ДикагIа хилийтара йоакхо а еш

Репортаж

Доккха баьццара яй. Лаьгlо дьекъача михо тагllенаш лелаш санна хетийт. Кхай тlа гlолла йолх механически косилкашца буц хьоккхаш шин тракторй цхьа комбайни. Тай текача санна нийса да парна тlехьа дуса баьца касараш. Уж хьа а эпаш царех холаш ду подборщикаша-копнителаша тlаккха лафеташ тlа дотт. Лафеташ дилача сиха кхай тlара сенаж йоллача дlайоьл уж тlехьадийза лела МТЗ-50, «Беларусь» маркех йола тракторашa. Доакъар lалашдегlа иштта цхьан комплекс агlа чакхдоакх.

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза доакъар кийчдара лаьрххlа вlашагlъелла механизированни бригада я укхаза болх беш яр.

— Болх бе йиш йолаш денача хlара сахьатах ма хулла дукхагlа пайда эца гlерташ, са тессача дена боал къовлабаллалца къахьег тха механизаторашa. Хlаьта дика хьоxхамаш а гойт, — йоах цу бригада кулгалдеш волча коммуниста Бажаев Руслана.

Цо аьнна бакъ долий хьаьалх укхаза вранбача «Молнешa». Сенаж lалашдара шера план хlакале кхоачаш я еш, цул совгlа кхы а бlаь тони из доакъар кийчде вlаштlехьдаьина хиларах дувцаш я тlеххьара яр.

Къаьстта чlоагlа хестаб «Молнест» тlа буц хьоккхаш бола механизаторашa Мангов Ахьмади Алдамов Зурабн, касирех ухла буц хьа а эпаш лафеташ тlа ютташ боахка Мазаев Курни Матаев Баудин, буц дlакхухьаш дела Альгириев Шахlиди Батаев Руслани, моша доакъар шоаш кха болча елача трактораша сенажа кlоага чу тоьадеш боахка Домбаев lабази Умаров Сайд-Ахьмади.

Дийнахьара балха нормаш юкъера лаьрхlача — 150 — 160 процент кхоачашъю царех хlаранe. Хlаьта хьалхашка латтача декхарех лоарх lа из деш дхьаккха а вац. Из хьахьокх алапеиа уттача нарядаша. Ялъе хьалхалаттача, геттара хьинаре къахьегача наха ахчан премеш ялара отталь ведомостaш а я.

Цу тайпара, наха юкъе социалистически лэхь йоаркаяра, балхацара цар материальни моральни безам совбаккхара бригада йоакхо елга гуш да. Цудухьа хьдечох бехктохкам кхетабеш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара низ кхо ца беш къахьег механизаторашa.

Люцерна я хlанз сенажа хьонхаш яр.

— Хlара гектара тlара 30 — 40 процент планал совгlа буц йоал, — йоах цу гlулакхо дега боккха тоам баьлла гуш долча Бажаев Руслана. — Хlанз чуэцача баьцах сенаж а кийчъю, хьоар а доаккх оаха. Хlаьта шоалагlен кхоалагlен чуберзабергболча хьункъаех йол lалашьерга. Сенаж планал пхи бlаь тони совгlа йолаш 1500 тони йолла дош деннад тха коллективо. Лаьрхlар толамца кхоачашдеш хьа а боагlа. Доакъар lалашдара месячник чакхдаккха йиллача ах ханах дигьа бригада тlайнйцача социалистически декхарга хьежжа сенаж елла. Цунах са шеко а яц.

Кхай тlа довл тхо. Боарнал занхагlа йоацаш я хьокхача баьца юхеюса юхьигаш. Шена бу болх механизаторашa.

Люцерна чуйнца яьнача кхай йисте юкъе ах бlаь метр хургйолаш мотти юташ lодекха «нитроамофос» чуйоалаш галеш ухк.

— Делкъел тlехьагlа из удобрени тоха йолаергьа буц хьекха мукъадаьннача кхай тlа. Тlанита хий дуларгда. Буц сихагlа дегlаяйтара. Хlаьта люцерна кхоаза хьакха дага да тхо, — йоах Руслана. Цу удобренеш лаьна шийга хаттар дича.

Кхай тlара сенаж йоллача долх тхо. Новкъа аз деча хаттарашта жоп луш Руслана дувц:

— Сенаж санна йол а, силос а, ча а хьайбаш цхьан шерах ах шера кхаба тоъаргйолаш lалашде дош деннад бригада 650 гектара тlа доакъара тайп-тайпара культураш я совхозе кхееш. 180 гектар культурни даьгlенаш а я Дика, низ болаш дегlайоагlаш латт цу кхашка дукхача шерашка а цхьан шера а хьахула баьцаш, силоса дlайийна хьажкlаш. Кхои а беш пайда эце лаьрхlар кхоачашде низ дlакховчаргхиларах теша йиш я.

Коатарой-Юртара шурий ферме. Укхаза коа йоллаш я сенаж. Хаддалза хьатlаухаш я тlехьайийза люцернах етта лафеташ а йола трактораш. Хьабена мукъ тараза тlа лэачул тlехьагlа мара хьатlаяхац уж кlоага. Цу чу довссадеча моша доакъара тlагlолла аьцн тохаш санна дlаюха лел Домбаев lабаза трактор. Сихлаш механизатор. Хов цунна трактора скорость лакхйича цо буц воtlа lотоlаергйолга. Хlаьта цунах эз мара пайда хургбоацилга.

Хьож тхо цо хlанззалца кийчъяьча сенажа лабораторе яьча анализашка. Дукха тlа йола сенаж цхьоалагlча сортах хилар белгалдаьккхад точньбеннар.

— Совхза lалашдаьча доакъарах 15 — 20 процент цхьанна сортах дlатоха йиш йоацаш во дар. Из баьхьай дохаш хьигlа хало дага а кхоабаш укх шера lалаш мел дергдоала доакъар лакхача сортах хилийтара къаьстта терам тlабохийтаргба оаха. — йоах Бажаева.

Тlатеlla къахьегаш я баьций витаминни хьоар доаккхаш йола коллектив а. Дийнахьен буса шин сменагlа болх бу цо. Нормаш 115 — 120 процент кхоачашъю хlара смено. Шоай декхарех геттара дика лоархlабу механикаш Умарови Матаеви, тайп-тайпара балхане деш бола Дашаеваи Ганукаеви.

Хlанзле бlаь тони совгlа баьций витаминни хьоар даьккхад укхаза. Из дерригa цхьоалагlча сортах да.

М. ХАМАТХАНОВ.

Сихбенна къахьег

Дlадахача lай хьийга хало йиц а ца луш укх шера ма хулла дукхагlа доакъар lалашдара оарцагlбаьннаб Гl. Ахриева цlерагlча совхоза болхлой. Месячник чакхдоаккхача юкъа къаьстта овсаре къахьега дага ба уж.

Доакъар lалашдара лаьрххlа механизированни бригада вlашагlъеллай совхозе. Цун на кулгалдеш ва къона коммунист Касаев Ювсап.

Бригада доклахьа я мел эша техника. Планагlа укх шера 700 тони йол кийчъе езаш ба боахем. Цхьабакъда шоай торонашка а хьежа Ювсапа ший новкъосташца дош деннад 900 тони йол lалашъе.

Хlанз люцерна хьокхаш ба механизатораш. Из 250 гектара тlа я. Цунах дукха хlама ца эшаш 80 гектара тlара чуйнца яьннай. 250 тони денал лакха йола йол а кийчъеш.

Буц хьокхаш геттара хьинаре къахьег механизатораша Гелаев Лечаси Усамов Мовлдеи. Ди дlадахийтац царех хlаране балха нормаш 160 — 180 процент кхоачаш ца еш. Иштта овсаре болх бу машинаш тlа йол йотташ болча Дадаева Тамареи Умаров Хьусенеи.

Кхай тlара ферме йол дlатlаккхухьаш лелачарна юкъе яьржача яхье хьалха ба шофераш Ажиев Алхазур, Джапиотов Зайнди, Коасигов Борис. Туршиев Абуязид шоай трактораштa лафеташ тlехьа а йийза лелача механизаторашта юкъе: Туршиев Абусолт, Халин Александр, Гугаев Ахьмад.

Аьлих аргlаш де совхоза геттара доккха новкъостал ду весее болча Гугаев Хожахьмади, Гулаев Закроила, Туршиев Ширкас.

Люцерна хьекха яьнача оу сахьате минеральни удобренеш а тайсе хий дилла додаду. Цу гlулакхо шено а йоацаш гаргагlа йоалаергьа люцерна шоллагlа хьувкъам чуба беза ха. Хlаьта из культура планагlа кхозза хьакха дерхl. Цхьабакъда хаоттама хьалаш аьттув болаш хуле диаллагlа а хьокхаргьа.

Аьлал совгlа 2700 тони силос йолла езаш а ба совхоза къахьегамхой. Цу гlулакха 110 гектара тlа хьажкlаш дlайийнай. Хlара гектара тlара планал дикка совгlа моша доакъар даргхилар хlанзза а гуш да. Цудухьа совхоза доакъар lалашдераша дош деннад силос укх шера 3500 тони кийчъе.

Гурахьа доахан чусоцадаллa карна баьццара доакъар хургдолаш гlулакх вlаштlехьдаинка лаьрхlад совхозе. Цу гlулакха баьццарча конвейера гурахьа дlайийна культураш чу а ийца мукъадаьннача кхашка рожь дlадувргда, хlаьта гурахьа дlадийна ялат чуйнцача — хьажкlаш.

Доакъар ма хулла дукхагlа lалашде тlайнца социалистически декхараш толамца кхоачашде новкъостал дергдолча кхыча торонех а пайда эцаргба Масала. Тийрча дукъа тlа долча даьlенашнаpa буц хьокхаргьа. Техниках пайда эца йиш йоацача кулг-кара хьокхаргьа буц.

Х. ЖАПАРОВ, Малгобекски района Гl. Ахриева цlерагlча совхоза кхерамзлен техника инженер.

ХIара балха денна — дикала Знак

Нохч-Гlалгlай моттигерча промышленноста министерствана чуйоагlача промышленни предприятеех эгара йоккхагlчарех цаl я производственни трикотажно-галантерейни объединени. Из латт республика тайп-тайпарча районашка болх беш йолча нийс филиалах, 21 производственни участках. Цар арахеца товараш бахача наха чlоагlа хоатташи дика дlаэцаши да. Уж да чухьнахьен тlехнехьеи дувхаду пазата баркъаш, тегаш дола маlача наьха, кхалнаьха, берий барзкъаш, а коврови изделеш, кхыдола товараш. Цхьа-шишу хьаяха паччахьалкхеь план кхоачеш ца еш хьайоагlарех яр объединене коллектив. Геттара эсала дар цун технико-экономически хьокхамаш, арахецача продукцена юкъе дукха брак нийслора.

— Дlахо иштта болх бе йиш йоацилга хьахайтар тхона парте Грозненски горкомо Октябрьски райкомой.

Йовх объединене генеральни директора Дошукаев Мувсас. Оаха арахеца продукци миштай хьокхаш тlахьожам лоаттабьра тхона тlачlоагlйир халкъа тlахьожама органаш. Объединенерча ерригача филиалех, производственни участкех паччахьалкхен плани тlаница социалистически декхараши толамца кхоачашдеш яцар Старопромысловски цхьоалагlча филиалеи Андреевски долинерча йиъалагlча филиалеи шин коллективагара дlа мел икхараш.

«Хlара балха денна — дикала Знак!», «Тlехьабусареш йоацаш бе болх» яхача хиниканйи ростовчаниий инициативагlа къахьега йолаеннача объединене коллективе цхьаккха дича а ла метаргдолаш гlулакхаш дацар уж. Цох лаьца дагабаьлар объединене кулгалхой, общественни организацеш. Белгалдаьккхар цар паччахьалкхен плани тlаница социалистически декхараши мишта кхоачашду хьожаш хаддаза тlахьожам лоаттабе безаш хилар.

Хlара коллективе социалистически яхь кхетамца вlаштlехьа а яьккха, цунна кулгалдегlа цlенхаштта тоадир. Баьча балха хан-ханнахьа итогаш а еш, хьалдара моттигаш яьхача цехашта, филиалашта объединене карара кара тела Цlе байракх а луш, хьалхара ахчан премеш хьежае йолаелар. Белгалбоахар шоллагlен кхоалагlен моттигаш яьхараш а.

Яхь дика вlаштlехьаяккхара совгlа, хlара коллективе болхлошта юкъе дукха ихетамен организаторски болх бе бийзар объединене коллектива болх овлангара дена эргабаьккха тоабара.

Хlара кlирагlа нlаьраска динахьа объединене генеральни директор волча вlашагlкхетар филиалий, производственни участкай кулгалхой. Дlадахача кlирал баьча балха итогаш йора укхаза, болх кхы тlа а тоабара де дезараш дувцар. Еррига подготовительни барзкъаш доахен участкаш Грозне хургйолаш гlулакх вlаштlехьа а даьккха, цаl мара йоаца диспетчерски система вlашагlъелар. Цо хlара дийнахьа бе безача балха планировани йора. Хlара филиала беча балха тlахьожам лоаттаберг болаш тlачlоагlвир объединенера цхьаццa специалист. Цул совгlа объединене болхлоша доаха къахьегама толамаш дувцаш каст-каста хулар партийни, болхлой юкъара собранеш, производственни совещанеш.

Объединене болх тоабара уж а кхы а мероприятеш чаккхъяхарах доккха бернат даьлар. Бlубенна къа а хьегаш, паччахьалкхен плани тlаница декхараши тlеххоачашдеш дlалоладир предприятe болхлоша пятилетка тlеххьара шу. Дерригача технико-экономически хьоккамий укх шера хьалхарча квартала план дикка тlехххоашъярах объединене коллективана елар КПСС обкома, Нохч-Гlалгlай Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома, парте горкомеи горисполкомеи, моттигерча промышленноста Министерства карара кара тела Цlе байракхаш, иштта парте Октябрьски райкома шоллагlча степена диплом.

Шоаш хьалхарча квартале даьха къахьегама толамаш тlа-тlа тоадеш къахьийгача объединене болхлоша толамца кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий пхе бетта план. Паччахьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа мaьхаля яьккхай 33 эзар сом мах бола товарий продукци. Хlаьта пхе бетта заданел совгlа арехийцай 92 эзар сома маьхо валови продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра план 103,3 процент кхоачашъяьй. Из лакхъяра чотагlа кийчъяьй планал совгlа ара мел хийца продукци.

Овсаре къахьегарал совгlа арахеца продукци тlа-тlа дикагlа хилийтара тlадерзадаь дукха балхаш ду объединене укх тlеххьарча хана. Хlара филиале кlира цкъа «Продукце дикала ди» хул. Цига даькъа лоацаш хул объединенера керттера специалисташ, филиала кулгалхой, мастераш, брак ца нийсйолийташ продукци кийчъеш барааш. Кийчъю продукци дикагlа хилийтара дола наькъаш теxх укхаза, дикагlболча болхлой опыт ювц. Цкъа дlаелча юха ца ерзаеш дlайохийташ йола продукци кийчъеш бараштa хlара бетта ахчан премеш хьежаю, санатореиика, салоlача цlеношка аха путевкаш тел. Иштта балхаш дарай кулгаща деча кlувсашта паччахьалкхен дикала Знак хьожаьй. Вож мел йола продукци цхьоалагlча категорех кийчъеш я.

В. И. Ленин вань 110 шу дузача дента кхачалехьа пхе шера план кхоачашъяра яьржа хинна социалистически яхь дlахо а хьош, объединенерча бlаьш болча болхлоша доккхий социалистически декхараш тlаийцад СССР керда Конституци тlаийца кхо шу дузача дента кхачалехьа пхе шера план кхоачашъе, КПСС XXVI съезда сийленца нанъбахара. Цу яхье баьхнарех ткъаьх болхлочо хlанзлехьа толамца кхоачаши тlеххоачаши яьй пхе шера план. Царна еннай «Иттлагlча пятилетки ударникаш» яха сийлен цlераш.

В. КОСТОЕВ.

«Союз Т-2» яхача космически кема командир подполковник Юрий Васильевич Малышев.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

«Союз Т-2» яхача космически кема бортинженер СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Владимир Викторович Аксенов.

ТАСС фотохроника.

ОРБИТА ТIА — ЛЕХКАШ ЙОЛА «САЛЮТ-6» — «СОЮЗ-36» — «СОЮЗ Т-2» ЯХА КОМПЛЕКС

ТАСС хоам

1980 шера 6 июне москохьсахьати ха 18 сахьати 58 минути, яьлча «Союз Т-2» яха космически кема «Салют-6» — «Союз-36» яхача орбитальни комплексагlа дlахоттаденнад.

Космически аппараташ вlаши гарга йоалаелга а вlашагlхоттилга а шин этапагlа дир. Хьалхарча этапе 180 метр гаьна долаш «Союз Т-2» яха кема «Салют-6» — «Союз-36» яхача орбитальни комплексана гарга деиладир автоматически хьисапе. Дlахо гарга дугилгеи дlахоттилгеи экипажо кулг-кара дир. «Союз Т-2» яха кема «Союз-6» яхача станцегlа дlахеттар агрегатни отсека оагlорахьара. Еррига маневраш еш шинна а экипажо нийсен дешдар вlаши дизза кхетадеш чакхъяьхар.

Вlашагlхоттачарча уелла герметичностагa хьежачул тlехьагlа космонавташ Малышеи Аксенови чухьара люкаш хьа а йийлла станце помещенеc дlачубаьлар.

Лаьттаи юхерча орбите lилма-тохкама комплекса тlа вин советски космонавт — новкъостий Попов, Рюмин, Малышев, Аксенов — планагlа де лаьрхlа балхаш де волаеннав. Эргадаьккха тоадьча «Союз Т-2» яхача кема керда бортовой системаши аппаратуреи орбитальни комплекса юкъейолаш тахка а вlаштlехьъяха а саргьа космонавтий. Дийнь дени бийсанеи никъ баьчул тlехьагlа космонавташ Малышеви Аксенови Лаьтта lобоссаргба.

Новкъостий Попов, Рюмин, Малышев, Аксенов могаш маьрша ба.

«Салют-6» — «Союз-36» — «Союз Т-2» яхача lилма-тохкама комплекса бортовой системаш лерттlа болх беш я.

Космонавташ Малышеви Аксенови Лаьтта lобессаб

1980 шера 9 июне «Союз Т-2» яхача кемацa тохкамий никъ бара программа толамe кхоачашъяьчул тlехьагlа космонавташ новкъостий Малышев Юрий Васильевичи Аксенов Владимир Викторовичи Лаьтта lобессаб.

Космонавташ новкъостий Попови Рюмини «Салют-6» — «Союз-36» яхача орбитальни комплекса борта тlа дlахо болх беш ба.

А. Шериповн цӀерагӀа Грозненски межхаьтта чакхдоахача завода центральни заводской лабораторе коллективо чӀоагӀа сийдеш а уггаза эггара дикагӀа доархӀаш йола лаборантка Прохорова Галина. Грозненски химико - технологически техникум чакх а яьккха из укхаза балха еча цхьа шу соагӀа ха мара яц. Цу лоацача хана ший балкак тӀехдина ккийттай из. ХӀара бетта яхье бьрннарашa дьахача толамий итогаш еча хана коталоащ йькарий цӀераш йоахаш эггара хьалхарчарна цун цӀи йоаних. Иштта йола Галина лаборатора коммунисташа шоай вожайалла хержай. Уж декхараш цо цӀена кхоачаш а ду.

СУРТА ТӀА: лаборантка Г. Прохорова.

С. ХУТАЕВА-сурт.

Интернациональни доттагӀал чӀоагӀдеш

БОЛХ ТОАБАРА МЕЛ ЭШАР ДА

КПСС XXV съездо партийни организацешта хьалхашка оттадьча цергтерча декхарех цаӀ да нахаца беш бола идейно - кхетама болх ккы а лакхагӀча боарам тӀа боаккхаш тоабелга. Цу хьакъехьа карагӀдьинараши де дезаращ хьдда белгалдьахар «Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабарах» болча КПСС ЦК сопам тӀа.

Из гӀулакх Ӏалаиндеча лоархӀаме моттиг кхоач нах интернациональни, атеистически кхетам балара белхага. ХӀьта эзар сагага дӀакхочаш йола тха коллектив тхьаь къамийн народностийн викалаш чубоагӀаш йолга белгалдьиккхача хоаргда цу деша тхо къаьстта лоархӀам бе безаш хилар. ХӀьта уж шаиккхе гӀулакх аӀаши лӀкха дийза лeладу оаха.

Цу дьакъе а хӀьта бӀарчa хьанийца коммунистически кхетам баларах ньача а тха аьттув боалийташ хӀама да нагирхой дешарах дикагӀа кхеташ хилар, кабинеташ, лабораторeш эффективнегӀа болх бе ялар, дика а тӀехдина а дешаш бараш тӀа-тӀа дукхагӀа хулаш болга. БархӀлагӀчен кийслагӀчен пятилетка цӀе диплом лун дийша ваьлар тханцига 15 саг, хӀаьта алхха укх тӀеххьарча дийн шера уж ньхараш 60-га дӀакхачаб.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацена халкъий доттагӀал чӀоагӀдара, наьха материалистически санхетам хьабара тӀаберзабьча балха тӀа тайп-тайпарча методех формаех пайда ийбу. Царех а интернациональни доттагӀала сайренаш, цхьан хана совхоз-техникум чакхъьхарашка ду вӀашагӀкхетараш, кхьдараш. Иштта, дукха ха йоаиаш ду тайпара вӀашагӀкхетар хинад тха Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев АртагӀаца, тхоай хьалха латтача доярка Юнусовйица.

Иштта, тха совхоз - техникума ветеранаша Чабкея Борисея Цокиея Мухтарея Нохч - ГӀалгӀайчене Советски Ӏаьдал чӀоагӀлуш хиннача хана лаьтта классови къовсамах, моллагӀча къамах хиинабале а къахьегамхой вӀаши хьерчаш, барт-цхьоагӀо йолаш хилар бахьан долаш дзараш шераш доал бе даьлаш хьабаьхарел котбиларах дийцар.

Белггала болх беш я совхоз-техникума библиотека я. Цун болхлоша вӀаштӀехьоах поэзи, литература деларии сайренаш, дешарий конференцеш. Укх шера «ПхолагӀча дийнахьа ӀуйрийнаӀ» яхача Чахкиев СаӀида книжках конференци чаккъьякхай укхаза.

Дешархошта кхоллама болх беш карагӀдьинарий выставка яр тханцига гойташ. Цига дар цар дахкия сурташ, язъль стихаш, доай кулгашца хьаль художественни хӀамаш, стендаш, кхидараш.

Дешархой санхетаме дика лераш йитар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъорта Л. И. Брежнева книжках а «Катирхоша В. И. Ленина кисеташ кхоачашду», «Исламера Ӏадаташи шариӀаги— дӀалхача заман тӀехьдиса гӀулакхаш» яхача дешаех а ньча Ӏилма-теоретически конференцеша.

Тха коллектива членаш кест-кеста мехка революционе, тӀема, къахьегама сийлен моттигашка экскурсешка ух. Иштта, укх тӀеххьарча хана уж хиннаб турпала городе Новороссийске, «Эльхотовски цаӀараш» яхача мемориалага хьажа баха, Долакха-Юрта 1919 шера тӀом лаьттача хиннаб. ХӀирашкахьа эскара инарала И. А. Плиева хаша долча а даха цига эзараш дехкир.

ХӀьта кӀезига дац лоаш волчоа хӀана хьажи а довза а мегаргдола хӀамаш тха районе а. Оаха доикхал ду город Назранерча тӀемой къахьегамеи сийлен музейх. Цигахьа дахача цига чу ца отташ атта тӀехьдоилац тхо. ХӀара шера Коталоеп Ди дельдеш тха районе веннача летчика, Советски Союза Турпала Юдина каша тӀа болх дешархой.

Дика чӀоагӀденна доттагӀал леладу совхоз-техникума коллективо шийна гарга йолча Махачкалински, Сернокодски, Алагирски, Терски юрт боахама техникумашца. ХӀара шера царца вӀашагӀкхетараш, спортивни яхьаш чаккхйоах.

Дешархой идейно - политически боарам лакхбелга оаха Ӏалашду партийни бюро хьалхха оттальча планагӀа. ХӀара кӀирай кхьрачӀ дийнахьа политсахьати хӀара дийнахьа мехка а доазол арахьа а хулачи лоархӀамеча событеех лаьца политинформацеш ю, иштта белгальча хана кхыйола мероприятеш чакхйоах.

Эрригача курсашка «раувал «Атеист» яха пенгаоташ. Къаьст-къаьстача диних тешараштa тӀачӀоагӀйьаб тхоай идеологически болхлой.

Вай заман дукхача проблемех къамаьлаш деча тха лектораша, докладчикаша къаьстта терко тӀаухийт интернационализман атеизман дешашта. Из кхетадеш а да «Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабарах» бола КПСС ЦК сопам арабаьнначул тӀехьагӀа хиннача парте Наьсарен райкома пленуме тхона йоагӀа а йоаӀаш критика йир цхьаболча нагийча наха хулигански гӀулакхаш гойтарах, интернациональни болх мелбалийтарах.

ХӀана а нийслу шийн къамтӀех лоархӀаш, из шийна чухьерчаш дехаш хилар лоаш, дӀалхача заман тӀехьдиса гӀулакхаш лоахийи бола кагий нах. Из дукхача дакъе цар кӀоарга политически санхетам ца хильрца дувзаденна да. Цо дӀадех тхогара хӀаранеца беш бола болх корта болаш вӀаштӀехьбаьккха лелабелга. Наха коммунистически кхетам луча шоаш бокхача пайдане йолга хьегойтад интернациональни доттагӀала сайренаш, граждански а Сийлахь-боккхача Даймехка а тӀемай доатъошхоша, къахьегамо ветеранаша, производстве хьалхалаттаращца чакхдоахача вӀашагӀкхетараша, тематически хаттарии жовнин сайренаша. Уж кест-кеста е а хӀьта наха бевзам тӀагӀоргболча тайпара даим вӀаштӀехьъкха а карагӀдоалаш дац тхо хӀана а.

Шийна хьалхашка латтача боахама декхарех дика лоархӀеш хьайоагӀа тха коллектив укх пятилеткагӀа а нун тӀеххьарча шера а. Пхе ша ялат, дулх, баьцадаарои, бекара свекли йохмара заданеш кхоачашъяь ньида дукха ха я. ХӀьта шура, генараш доккила 7 ноябрь тӀаотташ чакхдаьккха доала лага ди. Цох ховрга дӀахо йодача хана а наха кхетам балара болх дика тоабара керттера эшар — чӀоагӀьенна экономически ларл тхо йолаш долга.

Б. УМАРОВ.
Наьсарен совхоз - техникума партбюро секретарь.

ДИКА ТОВАРАШ ДУКХАГӀА КИЙЧДЕ

Экономически обзор

Продукци дукхагӀен динагӀен хилийтара йола планаш денкараш толамца кхоачашдара хьинар айденна къахьег Нохч - ГӀалгӀайчен производствени коллективаша.

Цар шерра пайда ийбу къахьегама дикагӀйолча методех, новаторий опытах.

Из берригa болх тӀаберзабаь ба «1976 — 1980 шерашка наха чӀоагӀa хоаттачӀ дола товараш арахецилга дегӀаккхувларашаы цар дика лакхьара де дезарехи» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сопам кхоачашбара.

1980 шера дӀабахача пхе бетта даьхача къахьегама толамий итогаша хьахьоих производствени коллективашта дукха дика хӀамаш карагӀдийнилга. ТӀехкхоачашъяьй продукци маьхала ииххара. дукхагӀйола изделеш натурагӀа арахецара, къахьегама овсарле лакхьяра пхе бетта план. Болхлоша къахьегама овсарле лакхьяра чотах кийчъяьй тӀа мел кхийтта продукци. Май бетта программагӀа лоархӀайнр республикера эррига предприятеш, хӀаьта пхе бетта план кхоачаш ца ещ йиса цхьа цементни завод. Уж дувцилга а доалаш дог тӀоздоаха толамаш да.

Республика индустре балха тӀа кирагӀдийнараштa къье дикка дакъа къхьегхьар мебельни, яйгача кхачан промышленноста коллективаша.

Халкъа эша товараш арахецача промышленноста цу а кхыча доакъой а предприятеша шерагара шерага дукхагӀа хулийт арахеца мебель, кога гӀирс, трикотажни швейнин изделеш, культбыта товараш, кхачан продукташ.

ИттлагӀча пятилетка дӀадахача диъ шера республике арахецаш дола культурно-бытовой гӀулакхаштен коа-картен эша товараш 13.3 процент тӀаккхийтад.

ЛоархӀам а беш белгалдаккха дезаш да республике эрригача промышленносте арахецача продукцех дукха хӀама ца эшшаш дийлагӀа дола дакъа халкъа эшаш дола товараш хилар.

1980 шера дӀабахача пхе бетта соахка цу юкъа арахийцачул цхи процент дукхагӀа арахийцай мебель, чухьнахьа дувхаду пазата баракъаш — 8 процент, тӀехнахьа дувхаду пазата баракъаш — 29 процент, культурно - бытовой гӀулакхаштен коа-картен эша товараш — 8 процент.

Цхьабакъда, халкъа эша товараш хьадеча предприятей балха тӀа къоастадалза дола дешаш хӀанза а тӀехьа кӀезига дац. ХӀана а тӀехьа ала йиш йолаш дац арахецача продукце дукхалга, ассортиментага, изделей дикалга диллача нийдархоша дӀадехараш дизаз кхоачашду аьнна.

Халахете а республике йолаш я планаш кхоачаш ца ещ эсала продукци арахецаш, хьалха хинначул ассортимент кӀезигьеш йола коллективаш.

ИттлагӀча пятилетка дӀадахача диъ шера культбыта товараш арахецара планаш кхоачаш ца еш хиннай 7 предприятегара 14 предприятега кхаччалца яраш. 1979 шера мебель, чухьнахьа дувхаду пазата баракъаш, швейни изделеш, кога гӀирс, цхьадола культбыта товараш арахецара планаш кхоачаш ца еш йисар.

Из бахьан долаш нахага дӀа ца кхоачаш йисар 431 эзар сома мехьа мебель, чухьнахьа дувхаду 28 эзар пазата баракъа, швейни изделеш — 5,8 миллион сома мехьа, кога гӀирс — 89 эзар пар. Гуш ма хиллара уж цифраш зӀамига яц.

Из санна дола гӀулакх да укх шера а. Укх шера дӀабахача пхе бетта мах беча организацешка дӀа ца кхоачаш йисай 126 эзар трикотажни изделеш, 890 эзар сома мехьа швейни изделеш, 145 эзар пар телата кога гӀирс.

Пачхьалкхен доикха декхар тӀадиккад «Терек» яхача производствени объединене, Назрановски трикотажни фабрика, Грозненски кога гӀирс беча фабрика коллективашта.

Нийса лархӀа йиш йолаш дац дукхача наха хетташ дола товараш кӀезиглуш хилар. Масала, дӀабахача пхе бетта из санна дола гӀулакх нийсделар кога гӀирс беча, кондитерски изделеш арахецача. Кхьдола товараш хьадеча Цу гӀулакха бехказа бала цхьаккха тайпа бахьанаш дац: хьалха хинна раш и производствени моцносташ, кӀезигбеннабец болхлой. Бакъда вочa оагӀорахьара хувцаденнад балха тӀара гӀулакхаш.

Укх тӀеххьарча шерашка культурно - бытовой гӀулакхаштен коа-картен эша товараш арахецилга соцадаьд «Красный молот», «Металлист» заводашка, «Терек» яхача мебельно - хьу чакхйоахача производствени объединене, хьун боахама министерства мехлеслоашка, кхыйолча предприятешка.

ХьалхагӀа а санна уж товараш хьакхух кхыча краишкара, областашкара, автономни республикашкара. Кухнера пхьегӀаш, фарзкъашта лаьрхӀа йола прицепкаш, корийн цаӀарийи коаш, белаш, чӀогарч, сбанк изделеш, целаш, йолавалцаш хьахух Тюменски, Курганскн областашкара, Татарски АССР, мехкарча кхыча районашкара.

Культурно - бытовой гӀулакхаштен коа-картен эшаш дола товараш арахецача керттерча кхоачамбоацарех да цар дикал лоха хилар. Дукха моттигаш нийслу уж товараш хӀанзарча хано технически хьалашен дӀа ма декхара доацаш.

Геттара кӀезига культбыта продукци арахец паччахьалкхен дикала Знак йолаш. Цул вогӀа да арахецаш йола дукха продукци тӀахьожама организацена брак еш хилар.

Уж санна дола гӀулакхаш нийслу Грозненски кога гӀирс беча фабрике, Назрановски трикотажни фабрике, «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоахача производственни объединене.

Цу коллективай адресагӀа продукци во хилар бахьан долаш цкъа санна дукхаза критически замечанеш яхай, цхьабакъда гӀулакх тоадалара дакъе хувцаденна хӀама дац.

ЧӀоагӀа терко е езаш а йоакхо е езаш а гӀулакх да бераштa эша товараш арахецилга.

Республикерча итт предприятe мара берий ассортиментагӀа йола изделеш арахецац.

Укх тӀеххьарча шерашка дукхагӀа арахеца доладаьл бераштa дола товараш. Лакхьаьй цар дикал. Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка хьалха арахецаш хинначул кӀезигагӀа арахец бераштa дола товараш. КӀезигагӀа тег бераштa йола эша костюмаш, кочамаш, кӀезигагӀа хьабу кога гӀирс, чухьнахьа дувхаду барзкъаш. Дукхача предприятеша берий йоагӀаш йола йоакхо я ца еш, ассортиментагӀа дола товараш арахецара плановни заданеш кхоачашъяц.

Производствени отходех берий ассортиментагӀа дола товараш хьадеза йеза вӀаштӀехьдаьккхад промышленни предприятешка. Хьалхарча дакъе из гӀулакх во дел «Терек» яхача производствени объединене, цига ара ца хецаш совцадаьд берий гӀандилгаш.

Республикерча производствени коллективай кӀезига торонаш яц наха эша товараш дукхагӀен дикагӀен арахецара, цар сийлен декхар да иттлагӀча пятилетка тӀеххьара шу хьинарехьа къахьегамца белгалдаккхар, халкъа эша товараш арахецара йола планаш социалистически декхараши толамца кхоачашъи тӀеххкхоачашъи дар.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Статуправлени.

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО 1980 ШЕРА ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВЕДЕНЕШ

Предприятей цӀераш	Продукци махкаба лакхьяр	Къахьегама овсарле лакхьяр
Эрригача республике гӀолла	101,5	100,8
Ленина орден лелаю «Грознефть» производствени объединени	102	100,5
Грозненски ремонтно-механически завод	101	104
Карабулакски химически реагентий завод	102	101
«Севкавнефтегазпереработка» производствени объединени	102	102
Лаьттия чепашкарах Ӏовхалах пайда ийбу Къилбаседа-Кавказски управлени.	107	107
«Грознефтеоргсинтез» производствени объединени	100,5	99,2
Грозненски «Нефтехимзапчасть» яха завод	101	102
«Красный молот» завод	100,4	100,3
«Оргтехника» Грозненски производствени объединене «Электроприбор» яха завод	101	101
«Промавтоматика» НПО опытни завод	104	100,8
«Пищемаш» завод	101	103
ГӀ. Ахриева цӀерагӀа «Электроинструмент» завод	103	101
«Трансмаш» завод	102	103
Электромеханически завод	104	100,2
Гудермесски медииструментий завод	104	100,5
Ацетонови завод	103	100,8
«Грозэнерго» районни управлени	100,3	108
«Терек» яха Нохч-ГӀалгӀай мебельно-хьун хӀамаш ю производствени объединени	101	102
«Союзавтоматстрой» ВНПО опытно-экспериментальни завод	102	103
Грозненски радиотехнически завод	101	103
Электроремонтни завод	100,3	100,3
«Вторчермет» производствени объединени	103	102
Цементни завод	93	79
Грозненски аьшкабетони конструкцей завод	101	99,0
Нохч-ГӀалгӀай курьероуправлени	100,3	104
Грозненски ремонтно-механически предприяти	102	110
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей завод	100,0	90
ГӀишлон материалий гӀишлон индустрей Аргунски комбинат	100,6	106
«Чечено-Ингушводстрой» гӀишлош ъеча управлени ремонтно-механически мастерской	100,0	100,0
Церудин гӀишлон материалаш йоахе чакхйоахай Карабулакски завод	100,6	99,2
Хьун боахама министерство	101	102
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	100,5	100,0
Мехкарьер	101	102
Назрановски трикотажни фабрика	100,3	106
Швейни производствени объединени	101	101
Кога гӀирс бу фабрика.	101	104
Шекар доаккха завод	104	106
«Консерплодоовощ» яха Нохч-ГӀалгӀай производствени аграрно-промышленно-торгови объединени	101	112
Дулх доаккха комбинат	113	106
Шурий промышленноста объединени	101	98
«Чечингушвино» объединени	102	103
Ялата продуктай Нохч-ГӀалгӀай производствени управлени	123	112
Грозненски экспериментально-механически завод	100,5	100,4
«Сельхозтехника» республикански объединени	101	100,0
«Металлотара» завод	103	98,0
Протезно-ортопедически предприяти	100,0	103
БӀарга са доацарий общество	102	106
Къорен меттазен барий общество	100,8	109
Издательства, полиграфе, книжни торговле гӀулакхаш йола управлени	102	102
«Чечингушпромстройматериалы» производствени объединени	102	101
Кхачан промышленноста министерство	104	100,6
Моттигерча промышленноста министерство.	100,8	108

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ.

ШОАШ ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Автуры яхача юрта гаьна йоацаш коа тӀара оалхазараш леладу Къилбаседа-Кавказски бройлерни фабрика хьалъеча къахьегаш йовхача гӀишлон подразделенех цаӀ я «Чечингсельстрой» треста № 223 йола дӀа-са лела механизировани колонна. Цун декхар да кӀоригаш хьайоахаргйола а уж хьалкхгерийола а зона, хин кхоечим бара эша гӀишлош хьалъелга. Укх шера механолнна коллектив 2 миллиони 200 эзари сома балхаш де дезаш я.

ГӀишлонхоша къахьегачи овсарле лакха йолаш, графикал хьалхи булаш къахьег. Къаьстта дика къахьегаш я М Косумова кулгалду бригада. Бригаде болх бочарех дукхагӀа бараш кагирхой ба. ТӀехдика болх беш ба каменщикаш С. Сайдхаджиев, И. Касумов, кхьбараш. Дукха ха йоацаш административни здани хьальль а баьнна, кхыча объекте бахаб уж.

Мехколонна бригадай коллективаша шоайла яхье а яьнна къахьег. Масала, М. Касумова бригадо яхь лаьцай хин кхоачам бара эша гӀишлош хьалъеш йоалла А. Сайханова бригадаца. ХӀаналехьа А. Сайханова бригада ворхӀ скважина яьккхай. Фабрика массе йолча объекташца хин дӀагӀоргдолаш турбаш йохкаш латт. Комплекси йолча укх бригада дукха ба къахьегаме хьалха латташ, дола гӀулакх дика доаш бола нах. Царна юкъе белгал а баьнна, хьинаре къахьегаш ба Данаев Хьамзат, Малхаджиев Имран, кхьбараш. Насосни станцешта резервуараштен гонахьа гӀолла карташ еш, цар хӀара дийнахьа цаӀи яхи нормаш кхоачашъю.

Аьшкбетонни конструкцеш вӀашагӀйохкача дика къахьегаш я монтажникий бригада. Укхаза хьинаре къахьегаш ба Алиев Бадрудин, Касумов Ахьмад, Бельханов Аюб, кхьбараш.

Мехколонна коллективо дош деннадар В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш пхе шера план кхоачашъергба аьнна. ХӀаьта цар шоаш лийрхӀар толамца кхоачаш а даьд.

М. ТУРАЕВ,
«Чечингсельстрой» треста ПМК-223 каменщикий бригадир.

ДОАГОРЕИ ЭНЕРГЕИ — НИЙСА УЧЕТ

Доагора - энергетически ресурсаш эггара дукхагӀа эшарех цаӀ я машиннахьа транспорт. Дилла а хиннаб болата магистралашка болх беш бола нах царех хьакхьале пайда эцара чӀоагӀа теркам тӀаухийташ. Ховш доаччa бесса, лелача поездаша доагораи электроэнергени ю расход эггара хьалха локомотиваштa эксплуатаци елга вӀаштӀехьадаккхар, цар йовхала - технически хьал, электровозаш тӀара рекуперативни тормозаш эффективно юкъейоалаяр, нормировани дикал, локомотивни бригадаша доагори электроэнергии дӀадахийтара нормай хьакъехьара задани кхоачашъяр а долаш йолча факторашка. хӀаьта иштта деповски боахама доагора энергетически ресурсаех пайда эцара болх вӀаштӀехьабаккхарга хьожжа хулаш я.

Доагора - энергетически ресурсашта еча расхода дӀахо а чӀоагӀа Ӏаткъаш хӀама да яха езаш йола поездаш ханнакьа станцера дӀаараялара новкъарло еш дола мовхьаш кхухьача вагонашка хьажарен ремонт яреа гӀулакх эсала леладар. Болама графикана юкъера къаьстта дукха поездаш йоахаш дола хӀама да букcаш вӀашагӀхьеккхалуш хилар. Рельсаш крестовинаши тишъяларагӀа дукханаьхьа хулача хана йолча а дика ӀаьхӀлуча а предупрежденеща а алсамйоах доагорен энергетически ресурсай расходаш. Къаьстта совйоаккх расход сухал сахьата 25 километрал тӀех ца йоалийташ лохье яхаш йолча предупрежденеша. Иштта гӀулакх эттача сов доаду хӀара составо 20—30 килограмм доагори 80—90 киловатт-сахьат электроэнерги.

Машиннаьъа эксплуатаци еш дӀаухийтача доагорай энергенех чӀоагӀа Ӏаткъ поездаш станцена дӀачу ца эцаш чуахийтара сигналаш йолчча лоаттар; стыкови станцешта тӀа ца эцар, промежуточни станцешка графиках лаьрхӀачул совгӀа йоаха хинаш, дукха кхьдараш. Цу эррига фактаех хьахулаш дар фуд аьлча, из да къаьстача лостамий участкашка цхьайолча мовхьаш кхухьача поездаша перегона графиках йоагӀачул шозза дукхагӀа ха йоаяр, доагорен электроэнергек расход шозза алсам а йоаккхаш.

1979 шера чуухе а тӀехтовлаш дӀаухa а составаш тӀа ца ацара сигналашца соцавь поездаш 2031 яр, хӀаьта цар йоайир 432 сахьати 51 минути ха. нормал совгӀа 120.6 тонн дизельни доагор зехьа доа а деш. ХӀара денна 10—12 состав тӀехйоалача Гудермес — Астрахань яхача участке тӀолла дӀа а яха а ухача поездий сухал сахьата 25 километрал гоьвалла йиш ца хиларах йола предупрежденеш ядаш хиларагӀа нормал совгӀа доадьр 3190 тонн условни доагор да. Из дукха ен да, хӀана вьлча дизельни доагора мах лакха ба. Цу тайпаро зенаш ца дайта йиш яраш наьъа службан болама аппаратех болхахой ба.

Иштта сигналашца соцаяь чуухе а тӀехьювла а поездаш 16976 я. хӀаьта цар латташ йоаяь ха — 5293 сахьати 35 минути я, нормал совгӀа 9731,9 эзар киловатт-сахьат электроэнерги а йоаеш.

Отделене а депо а кулгалхой оагӀорахьара тӀахьожам юхбаларагӀа тепловозашта теплотехнически кхоачамбоацараш доакхашехьа эксплуатаци еш моттигаш дукха я. Электродинамикни состава тӀара электроэнерге дукхьача счетчикаша бола ца беш моттигаш а кулкӀезига хилац даьтта. доагор Ӏо а ухаш долча локомотивашка болх байташ моттигаш, цкъала тепловозашта чудетта хий оттадьча дӀадехарашка хьежжа доацаш. Доагора аппаратурана ремонт дика ца яр бахьан долаш дизелий карбера чура даьтта кхоача а лийн доагорах дӀаув. тепловозашы шоай низага хьежжа болх ца беш а хӀаьта электровозаша рекуперацие схема телха йолла шехьа болх беш а моттигаш хул. Локомотивни боахама балхахой керттерча дикахарех цаӀ да локомотиваш дикала а тӀех дикача технически хьала тӀа хилийтара къовсам лоттабар. Цхьабакъда локомотиваш талхаши уж хьалха хьалха ремонте отташи моттигаш ӀалаьчатӀ дукха нийслу. ХӀаьта наьъа йоадача хана агрегат еча доз дизельни доагор 106 килограммал совгӀен электроэнерга 450 киловатт-сахьати хул.

Ресурсаш кхоир дукхаза дакъе локомотивни бригада балха дикалга машинистий квалификаци лакха хиларга хьежже хул. Тха хӀанз я болаш ба поездаш лелаяра оттадаь режимин карташ теркал ца деш, новкъа водаш поезда кинетически энергех пайда из эцаш, энергоресурсаш кхоира поездий болама ритм телха а еш. участка составаш чакхъоийтарен тӀехьинийтарен низ лотбеш а технически сухал лохъеш а бола машинаькъахой. Из бахьан долаш цхьаболча машинистий аидда кхоадаь доагор да. хӀаьта нокхар сов дӀаахийтадийкад из.

Поездаш лелача дика доагори электроэнергии йоайкьяьй болама, вагонин, паькъьий, мовхьни боахамий балхахой бехкагӀа. Цхьабакъда из бахьан долаш царга беллаш цхьаккха а хӀама дац. Даганхьабача бакъахьда, ресурсаш кхоир дӀа-юкъа кхахьара процесса юкъе болча берригача машинаькъахой декхар хилар.

1979 шера эксплуатаци еш депо гон дӀадахийта дизельни даьтта 48.1 тонн хилар, нормагӀа дезачул 4.5 процент дукхагӀа. Расход совъялара керттера бахьан дар промежуточни станцешка тепловозаш дукхачa ханна соцадар, дизелий шатунно - поршневой группа хьал талхар. хӀаьта иштта локомотиваш даьттана Ӏалашъяра дакъе локомотивни бригадай цхьадолча даьтта лоттабаь тӀахьожам эсала хилар. Цу юкъа дизела картерчу хий дахар бахьан долаш ханал хьалха даьтта хийцад тепловозий 93 секце чура доагор кхоачадарагӀа хийцад кхы ворхӀ секце чура даьтта, 28 эзар сом мах бола 110 тонн даьтта да из деррига а.

ХӀана укх сахьате хӀара тепловоза тӀахьожам лоаттабу цо дизельни даьттана мел расход ю хьожаш, хӀаьта отдельна нормал тӀех из дӀаухийташ дола локомотиваш шатунно - поршневой группана ремонт яра чуооцаду.

Доагори электроэнергии кхоира дакъера локомотивни бригадай торонашка хьожаш ала йиш я, цу лостамах отделене дукха балхаш деш латт аьнна. Наькъа отделене энергоресурсаш кхоира гӀулакха юкъе йоагӀача эррига службай иннадаша дакъа а лоацаш йола йовхала-технически конференцеш ю. Амма нах кӀезига ух цу конференцешка. Цига наггахьа мара го йиш яц болама аппарата инкалаш, наькъа дистанцей балхахой, начальникаш.

Дукхьал уж деррига кхоачамбоацараш дӀадахарек тепловозаш тӀех электровозаш тӀех дизельни доагорах электроэнергехо пайда эцара тоадара керда резерваш гучанхареи наькъаша мара йиш хургьяц иттлагӀа пятилетка чакхйоалача шера заданеш йиза толамца кхоачашъе. Цу гӀулакха тӀаболийтаргба тха локомотивни депо коллектив берригa а ний ваа

Л. АБАСОВ,
Гудермесски локомотивни депо машинист-инструктор, теплотехник.

А. ГИННО,
Гудермесски районе «Красное знамя» газета корреспондент.

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Азерита — керда яйга, чӀоагӀа гӀишлон материал хьаяра технологи гучаяьккхараш ба С. Дадашева цӀерагӀча гӀишлон-материалий Ӏилма-тохкамей проектно-конструкторски института болхлой. Азерит — бетона хьисаве юкъе Ӏургаш а доаккхи материал я. Из хьаю мехье царегӀа йолча бийдадах, массала, лоабатах, гӀомарах, цхьайолча лоамаи породех, туфах, промышленноста отходех — Ӏоакъарах, гумбринах.

Азерит шозза-кхозза айгагӀа я. хӀаьта изза миссел чӀоагӀагӀа а эггара чӀоагӀагӀа яьржа йолча керамзитал. Хоиш ца дий из къаьстта шийн тайпарча лоабатах хьаеза. Азерита ларда тӀе хьалхьй геттара айгача маркех йола бетон. ГӀишлош хьалъеча азерит юкъейоалаяро торо хулийтаргья цӀеной дозал кхоазза дайде, къаьстта аьшкабетонни сборни конструкцех деш дараш, цӀеношкара теплоизоляцини сейсмостойкости лакхлургья.

Института опытни заводо арахеца кийчъю азерита эггара хьалхара парти.

СУРТА ТӀА: техник Мирзоев Ӏийса, азерита опытни образецаш хьахьоккхаш ва. Азеритах яь кхо кирпичиш лоабатах яь цхьа кирпичин миссел мара еза яц.

О. ЛИТВИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУЛХ ДАККХАР— ПРОМЫШЛЕННИ ЛАРДА ТІА

ДІахо йодача хана бежана дулх кхы а дукхагІа доккхилга, хьайбаш кхабарц эффективность лакхъелга дуьззадена хурда производства специализаци а концентраци а кІоаргагІа елга чакхдаккхарца, боахамашта юкъерча кооперацс йолча торонех бизза пайда а эцаш из гІулакх промышленни ларда тІа даккхарца. Объединени декхарийла я Іилмана а практикана а карагІдаьнчараш производстве юкъедоаладе, ший отрасле цаІаш дола экономически а организационно-технологически а бувзамаш чакхдаха.

Республиканско объединене чуйоагІа пхиъ районни боахамашта юкъера «Скотопрома» объединене. Уж вІашагІъехкай Грозненски района «Загорский», Сунженски района «Сунженский», Надтеречни района «Гвардейский», Шалински района «Шалинский», Урус-Мартановски района «Красноармейский» яхача совхозий база тІа. Цераш яьхача боахамашта юкъе хьалкхедаь а доахаш, чуоттадаь хьайбаш кхоабеш хІанзарчоа ши совхоз я — «Загорский» «Сунженский». Вокх боахамий иштта хьайбаш кхаба торонаш яц. Тоъац хьайбаш чулоаттаду помещенеш, доакъара цехаш, эсала я материальни база.

«Загорский» яхача хьайбаш чуоттадаь кхоабача совхозе (директор йов. Я. М. Музаев) дукха болх бу хьайбаш леладеча помещенешта реконструкци еш, керда помещенеш хьалъеш. Совхозерча гІишлонхошта кулгалдеш ба опыт йола специалист прораб Х. Хациев. 100—120 бежан чулоаттадеш хиннача 12 помещенена реконструкци яьй. Чура че паргІатагІа хилийтара дукъа хьайбаш дІадехнаш хинна бІоагІилгаш, бетонагІа даь хьаьш дІадаькхад, кхьдола балхаш даьд. Тоаьча помещенешка хІанз шозза дукхагІа хьайбаш чухош, хелача балхашта механизаци е йоаш я. ХІанз цхьан сага 300 бежан леладу, къахьегама эсарле дегІаьрга хьежжа хьайбаш леладерий дІалеш а лакхденнад, хьалха санна балхара ках а дІабувлац. Реконструкци яьча помещенешка кхоаб ши бутт баьнна Іаьсий. Иштта кийчъяьча помещенешка цхьа бежан лоаттийча моттигага дІадодар а дукха дац — 50 сом тарга.

Совхозе боахама способагІа укх шера хьалъяьргья ах хьайийла йола хьайбаш кхоаба майдилгаш. Укхаза 3000 бежан дІаоттаде моттиг хургья. Цу тайпара йола майдилгаш хьалъеча а царна реконструкци еча а дика новкъостал ду буруй деттача балхий Горячеводски управленис. «Старогрознефтаз» НГДУ коллективаша. Мехкдаьттахоша болх баь яьнна къаьна металлоконструкцеш еннай хьайбаш леладечарие. Уж дІаяхийтай проектагІа хьу дІаяхийта езаш хиннача. Цу гІулакхо хьайбаш лоаттаде помещенеш хьалъеча дІабода мах лохбаьб, хІаьта гІишлош шоаш а дукха кІоагІагІа я. Масала, «Чечингскотопром» объединене чудоагІача боахамаша оттаьча сметага хьежжа цхьа бежан дІаоттаде моттиг хьалъяра 287 сом дІадохийт. ХІаьта «Загорский» яхача совхоза дІадодар шозза кІезигагІа да.

1980 шу чакхдоллаш укх боахаме цкъа дІаоттадеш 7000 бежан дІаоттаде моттигаш хургья. Кхьча боахамаша а дІаийцай хІанз «Загорский» гІишлонхой опыт.

«Загорский» яха совхоз йокъал латтача зоне улл, торо яц укхаза хьайбашта мел эша доакъар Іалашде. Цу гІулакха районе вІашагІъеллай «Кулариский» яха доакъар Іалашду совхоз. ХІанз хьайбаш кхоабарашта тоъам болаш да доакъар.

«Загорский» совхоза хьайиду Грозненски района колхозашкарей совхозашкарей 80 килограммага кхаччалца дозал дола Іаьсий. Укхаза уж кхоаб 140—150 килограммага дІакхаччалца. Цул тІехьагІа кагий доахан вІашагІ а техе кхаба чуоттаду. 1979 шера, хаоттам геттара ьттув боацаш хинна бале а, «Загорский» совхозе 919 тонн дулх даьккхар. Боахамо массаза а кхоачашъю пачхьалкхента дулх дохкара планаш. ХІанз совхозе хьалкхедеш а кхоабаш а 5900 бежан да. 1979 шера 1364 тонн дулх дохка дезаш яр совхоза коллектива, хІаьта деккар — 1430 тонн.

Иштта хьалаш долаш я «Сунженский» яха чуоттадаь хьайбаш кхоаба совхоз а. 1979 шера шоллагІа дакъа долалуча хана йолаллар из районни боахамашта юкъерче объединене декхараш кхоачашде. Дукха хо йоацаш 1978 шера — уж боахаме 1200 бежан лоаттадергдола хьекха даь отари 3000 кханха чухошаргйола хьаннакхий фермий мара кхы помещенеш яцар. Совхоза оалаш дола латтта а еррига 800 гектар мара дацар. Технически хьалаш а кхы дикагІа дацар. ХІаьта а совхоза хьокхамаш дукха а дикагІа дар районерча кхьча боахамашкарчул. Боахамашта юкъерча кооперацс хьалашка интенсивно хьайбаш кхабарах боала пайда кхета а баь. Районерча колхозаша «Сунженский» яхача совхоза дІаезар 3000 бежан кхоабаьургдола майдилгаш, шоай латтаех 2200 гектар оалам а хьакъоастадир.

1980 шу чакдоалаш «Сунженский» яхача боахамашта юкъерча хьайбаш кхоабача совхоза 7000 эзар бежан дІаоттаде моттигаш хургья. Уж кхоабергда толашагІча технологех пайда а эцаш. Укх шера хьалъергья гранулаш, брикеташ, доакъара смесаш кийчъю доакъара цехаш.

Цу совхоза производственни базе чІоагІъеш доли балхаш сихкача темпашца дІахо дергда XI-ча пятилетке а. 20 ди мара ца доалаш дола Іаьсий хьалкхедергдола кІайка помещенеш, ремонтни мастерскеш, автогараж, машиник ков, ялат чулоаттаду механизированни склад, социально-культурни объекташ хьалъергья.

1980 шера «Шалинский» яхача совхозе реконструкци яь а шеръяь а яргья 8000 бежан дІаотталургдола хьайбаш кхоабя комплекс, цул совгІа хьалъяьргья 1600 бежана лаьрхІа хьайбаш кхоаба майдаш. Укхаза йола механизированни хьайбаш кхоабача комплекса торо лургья совхоза цкъа дІаоттадеш 10 эзар бежан дІа а оттадеш кхаба. Шалински, Гудермесски, Веденски районашкарча колхозашкарей совхозашкарей кагий доахан хьакхувларгда укхазе.

Бакъда, доакъар Іалашдара доаш хІанз а къоастадандац укхаза. Из доаш тІехьа а ца доахаш къоастаде декхарийла я «Чечингскотопром» объединени, парте Шалински райком, райисполком.

«Гвардейский» яхача совхозе хьайбаш бІарчача шера тхов кІийле йоацаш ара латт. Кхьметтел пхи километр генара хий хьакхаьа дезаш ферма а я укхаза. 1979 шера юрта боахама министерства дІа-са лелача механизированни колоннас 4 эзар бежана лаьрхІа типовой акхьайийла йола майдилгаш хьалъе йолаьй, нарара шу чакхделалехьа хьалъяь яза еза уж. Укхаза хьайбашта хий кхоачам бара артезиански ши скважина йоаккхаш латт.

Совхозе кхаба кагий доахан хьаухийтаргда Надтеречни, Шелковской, Наурски районашкара. Шера укхаза доаккхаргда 1500 тонн дулх.

«Красноармейский» совхозера хьайбаш леладу ферма 1400 бежан кхаба торо йолаш я. Цул совгІа укхаза хьалъяьйоалаш латт 1600 бежан кхоабергдола типовой майда.

Іай хьайбаш чусовцача хана «Красноармейский» совхозе хургья 3000 бежан дІаотталургдола помещенеш, балхашта механизаци ергья. Совхозе кхаба хьайдергда Урус-Мартановски районашкара совхозашкара хьайбаш. Бакъда, совхоза ший доакъара база тоъам болаш яц. Района а республикански объединене а кулгалхой декхарийла ба из доаш тІехь ца а доахаш, ма хулла сихагІа къоастаде.

Лерга даьнначул тІехьагІа хьайбаш хьайдеча пунктана пачхьалкхен маьхах боахамашкара хьайиду жа. Дулх дукхагІа даккхара на дикка резерв я. Уж кхабара Шелковскойи Наурскийи районашка пункташ вІашагІъехнай.

1980 шера промышленни ларда тІа 27 эзар бежан кхаба торо хургья «Чечингскотопрома» объединене чуйоагІача совхозий. Массе а совхозе хьалъеш латт гранулаш, брикеташ, тІаьда доакъара смесаш кийчъю доакъара цехаш. ТІехьарча шин шера совхозашта 2—3 дукхагІа еннай хьалха тІейначул автомашинаш, тракторараш, комбайнаш, кхьйола юртбоахама техника.

ИттлагІча пятилетке пачхьалкхенга дулх шура йохкара планаш объединене тІехкхоачашъергья. 1980 шера хьалхарча квартале пачхьалкхента дулх дохкара план 125 процент кхоачашъяьй объединене. 1983 шу хьатІакхоачалаш объединене чуйоагІача совхозаша кІира шера 10 эзар тоннага дІакхоачаш дулх дохкаргда пачхьалкхенга.

У. ОСМАЕВ,
«Чечингскотопром» объединене начальник.

Николай Григорьевич Коновалова хІара ди гІулакхех диза да. ГІа боахаш йолча экскаватора воккхагІвола машинист, РСФСР Лакхехьарча Совета депутат, парте Иркутски обкомей Черемховски городской комитетий член, «Черемховский» разрезе бригадирий совета председатель ва из.

— Фу дувцаргда аз сайх? Са биографе лоаца я, аьлха къахьегама книжка тІа кадрай отдело дІаязъбаьча шин мугІарагІа латташ я. Советски Эскаре гІулакх даь ваьннача тІехьагІа экскаватора машиниста помощник хилар гох. Цу хана дена ткъо шера Черемховски кІор боаккхача бассейне болх беш ва.

Николай Григорьевича книжнай шкафичура хьаэц доккха альбом, из хьадел цо.

— Ер экипажа къахьегама истори да. Яр, гой хьона, бригада коллективни сурт да. Из даьккхад КПСС XXV съезд хинначул тІехьагІа кастта. Цу хана съезда решенешта жоп лун къахьегама эсарле лакхъяра тІехьа социалистически яхь дІайолаьяр. Цо кхоачадир тхо буровой станок — бульдозер яха экскаваторий комплекс вІашагІйоллаьрга. Смежни профессеш Іома а яь экскаваторщикаша ялх саг кІезигІяр бригада хІаьта баьнна толам дІаа чІоагІбир: цхьан шера 4,1 миллион кубометр лоаман породаш чакхъяьхв ьнна. Къахьегам коллективни вІаш тІехьбаьнхар — из гІулакха кхоане я,— йоах Николай Григорьевича.

Н. Г. Коновалова бригадо иттлагІча пятилетка план кхоачашъяьй. Планал совгІа цо йоаккхача хІара кубометро сихагІа дІатІакхоачийт кІор боаллача тІоэнашта. Долчо планал совгІа боккхаргйа хилкъа боахама чІоагІа эшаш бола кІор.

Депутатеи цун бригада членийи хьашташ дукха да. Бригада дуккха членаш дешаш ба, культура ЦІагІарча художественни самодеятельносте, спорте дакъа лоацаш ба.

— Тахан Черембасс (иштта оал Малхбоален СибарегІерча кІор боаллача бассейнах дукха хана денз) дикка дукха хувцамаш хиннад городе Черемхове а. Горнякашта лов шоай мохк, шоай город кхы а хозагІа хилар.

Э. БРЮХАНЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Даим кердадар лехаш

«Красный молот» заводе се вахача, механически цехе ца водаш Іац со. Укхаза хьинаре, деташ айденна къахьоташ ба цах, толамца кхоачашъю иттлагІа пятилетка чакхйоаллачи шера заданеш. Сакъердам хул токараша В. М. Кузьминен, П. В. Будимовен болх беш боахнаш царна юхе нийсалча. Цецвоаккхаш цхьатарра я цар биографеш. Шаьшие а дукха юкь юкъе ца йолаш цхьан хаяна венав «Красный молот» заводе балха, шашие а механически цехе токаралла бахаб балха. Болх дика, ник ца кхобеш баьб шиьиле а, коллективе цхьатарра лоархІаш а сий деш а ва шашие а. Заводе бахаб уж Ленински парте мугІарашта юкъе а.

Ши шу хьалха «Пятилетка — дикъ шера» яхача дешазгІа машинаш ерашта юкъе йолаеннача социалистически яхьа инициатораш хилар тохарех. ХІаьта цар тІахьехам хьаллаьцар предприяте дукхача болхлоша.

В. Кузьмини П. Будимови чІоагІа хилар шоаш деша цар лохъяц балха темп, графикал хьалха а бувлаш бу болх. Духхьал тІехдика праш мара араххевац издилеш.

Шоай лхе шера эдаеш дахача шера сентябре кхоачашъяьй хьалха латтача токараша. ХІанз цар къахьегама календара тІа я 1981 шера апрель.

Халкъо оал: дІадоладаьча дикача гІулакха шера ткъамаш да.

«Красный молот» заводе кІезига бац шера эдаеш ханал хьалха кхоачашъяра льржача яхьа юкъе барий хьалхарча мугІарашка болха пятилетке хьалхалаттараш. Уж даим лохаш ба чура резерваш, къовсам лоаттабу метала кходарэ, тедача оборудоване сменноста коэффициент лакхъяра.

КІезига бац заводе къахьегама ветеранаш, бокъонца бола кагирхой хьехамчаш, цар камаьрша дІател къоначча болхлоштя йоккхи опыти знанеш, уж кастагІа производства хьалхалаттарий мугІарашка дІаоттабе гІерт.

Дилла а чІоагІа баркал а оалаш дувц шоай хьехамчех Ленински комсомола преме лауреат йолча талоспаршица Умалатова Сажис. Цар ьнизай из вахаро а къахьегама а нийсача новкъа, сэялийтаи ше керча специальность.

— Тхо Сажа дизла а хьалха хул, шийх а хьехамча хиннар цунах хІанз, кьинаре закъа лоац общественни вахаре,— йоах завода комсомола комитета секретари А. Егорова. — цунца нийсбала гІерт, цунгара хьокхам йибу къоначча заводхоша.

Дика дІабода № 12 йолча цехерча производства тобза организатор С. Ефременко керте латта комплексни бригада болх. Укхазе вІашагІхийттаб хьинаре кагирхах, цаІ шоллагІчул ацашагІа воапаш. Хьинаре къахьег слесараша-сборщикаша Самонова Олега, Бычкова Виктора, Барановий Александра, аргонщика Залуххий Юре. Царех хІаравар тІаххьшиэ денал долаш ва. Массава а чуйнна болх беш творчески къахьегаш ва. Дегара дега лакху бригаде къахьегама эсарле.

— Кхо шу хьалха,— йоах бригадира С. Ефременкос, — алюминиевой участке бетта хьайора 85 узел — комплект. Тха комплексни бригада вІашагІъеллачул тІехьагІа ткъо комплект дукхагІа араеца доладелар. Ший яха бокъо хиларах иштта заявлени-йир къахьегама кердача форма, хІаьта из тешавеш а яр.

Вай бІарахьежкашехьа хьалхув нах, ихьо совдоах цар низаш. Строуценко Евгений тІехкьаьна дика сварщик лоархІаш вар. Духхьала комплексни бригаде Іомавелар из хьалхагІа ахавтоматически тІакха автоматически сварка е. Цун деррига тайпаш дайзв ше ваьча, цо Іомайир слесара говзал а. Иштта ала йиш я Колесников Викторах, Ефременко Александрах. Кирюхин Валентинах дуккхача кхьбарех. Бригадерча хІара сага Іомаьа шоай участке мел йола говзал.

Хьокхам тел укхаза бригадира коммуниста Ефременко Станислава. Дика сварщик волча цо бокъонца караерзаьй участка еррига слесарий-сборщики операцеш.

С. ЛОРСАНУКАЕВ.

Дозанал дехьара

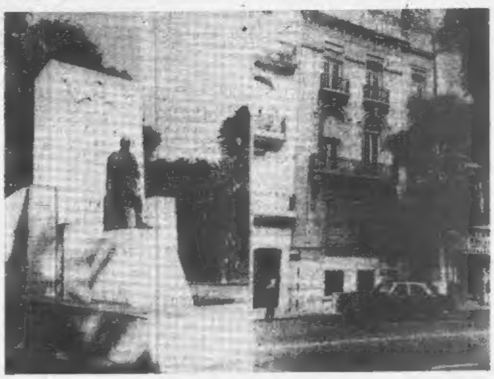

ЮНЕСКО решенегІа укх шера 11 июне белгалдергда Буэнос-Айрес, Аргентина столица, йиллача дийнахьа денз (1580) 400 шу дизар.

Город хьалъе йолаьй испански конкистадора Педро де Мендосе 1535—1536 шш. 1541 шера из йоха а яь йоагаьй испанцаша. ТІаккха из йита а йийлай цар мохк дІалаьцараша духьала тІатеІІа тІом беш хиннача индейций низ ла ца а могаш. 1580 шера юха а хьалъе йолаьй город, хІаьта цунах Аргентински Республика столица а хиннай.

ХІанз — из я мехка кертера экономически культурни центр, Къулбехьен Америке йоккхагІъярех йола городи порти.

СУРТАШ ТІА: город йиллачоа Педро де Мендосена дегІа памятник.

Буэнос-Айреса цхьан улицагІа.

Е. КУНИЦЫНА сурташ.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ДОККХА ЭХЬ ДОЛА ГІУЛАКХ

Шера нахо Іега пха юнаш я Иране США-с лелаьча агрессивни акцешта тохкамаш дара дІадахача кІирагІа Тегеране хинна дунен халкъашта юкъера конференци. Ирански кулгалхой инициативагІа вІашагІъелла хиннача цу форуме дакъа лоацаш хилар 50 мехкара бІаь совгІа делегаци, къаьмий корта мукъален болама, региональни дунен халкъашта юкъерчен организацей викалаш. Американски империализма из доккха эхь долаш гІулакх хинна дІаоттар иттаж шерашка гІоьа, эхь ца хеташ Ирана чурча гІулакхашта юкъе а гІерташ, иранско халкъа духьала шахски режимо цІий Іоухийташ даьча зуламца дакъа я лоацаш — цо леладаьр.

Делегаташка ЦРУ агентий дІадаха ца нхуьш юхе дита США зуламий хьанъехьарча документех кхаха дукха доккха доаца цхьа дакъа мара дІахьекха ца хила тарлера. Бакъда, цар а дикка хьахьокхар мел чІоагІа Ирана чурча гІулакхашта США юкъе гІиертай а американски госслужбаша цу мехка лелаьраш малагІа методаш хиннай а. Делегатиц теркам тІаозаш хилар, масала, американски инарала Р. Хайзера 1979 шера январь бетта Тегеранера цу хана Европе НАТО тезашкарча вІашагІтехача низий верховни главнокомандующи хиннача А. Хейгага кхайлагІа даьхинта письмо. Ирански революци йохаяра дола йоастагІий гІулакхаш вІашагІдохкара декхар хьалхашка оттадаь волча Хайзера хоам бу шахо оттаьча Бахтиара правительствага халкъа забастовкаш йохаяра шерра тезашкара низаш юкъедоаладе ше аьнадар яхаш. «Нагахьа санна из кхаьш аьттув боацаш чакхйоале,— йоах американски инарала письмо тІа,— тІаккха аз хьехарду духхьал тІемаца переворот е йолае. Эггара сихагІа хургйола вланаш дей в бус а кийчъеш да тхо». Письмо тІа эхь ца хеташ анализ ю Иранера событеш дегІайоалаяра тайп-тайпарча варианташта. Цу даькъе мехка граждански тІом хьоабара, Хомейни физически дІаваиихара хьанкхехьара план а йолаш.

Иштта чІоагІа конференце дийцад ЦРУ агентий хьалхленца 1953 шера законагІа йола Мосаддыка правительствейн дІаяьнхачул тІехьагІа шахски режим юхаметтаоттаярен САВАК яха шахски охранка вІашагІйоллареи даькъера США лоархІам гучабоакхаш дола документаш а. Документашца бакъдаьд американски монополишта эхь я доадаь Ирана Іаламарузкъаш лечкъадари кхьдола хІамаши, масала, шахски режим йохальчул тІетьегІа ца социйташ хинна Тегеранерча США посольства шпионски болх а болаш.

Конференци йолча хана дунен халкъашта юкъерча общественноста кхы цІаькха а торо хилар Иранацарча гІулакхашка дилача США-с дунен халкъашта юкъерча бокъон еррига нийчаш. ООН Устав, сага бокъоний Декларация, кхьметтел США конституци ше а телхадаь хилар баьъдолгах теша.

Конференце кхамаьа деш советски делегацена керте латтачо Иранацарча культурни бувзама Советски общества правлене председатела академика Е. М. Сергеева дІанхайнадаьд Ирана гІулакхашта американцаш юкъе гІерташ хилар чІоагІа харцахьа долга.

ХОРЖАШ ДОАЦА ХОРЖАМАШ

ДІадахача кІирагІа ВІашагІкхийттача Штаташка чакхдаьлар юкхьанцара хоржамаш. Цу хана хьож мехка лакхехьарча посте харжа лерхІаш бараш мел сий долаш ба, йоккхагІъярех йолча буржуазни партей — демократически республикански партей хургйолча съездаи делегаташ хьа а къоастабу.

ТІехьарча туро «праймериза» (иштта оал США цу хоржамех) цхьаькха а керда хІама юкъе доаладаьзар. ШоллагІа а КІайча цІагІа саца безам болча хІанзарча цун дайна тІехьа 1959 делегат хургва аьннад демократи съезде кандидаталла оттадара эшараш 1666 делегата голос мара еце а. Дж. Картерца из пост къувсаш волча сенатора — Э. Кеннедена тІехьа юкхьанцара хоржамаш долча хана 1175 делегат мара хиннавеце а из гера Іодилла лерхІаш вац.

Республиканций гІулакх дикна иттагІа да. Голливудски актер хинна, тІаккха Калифорне штата губернатор хинна, цун политически кхетам «ковбойски бІегІнига кийнал шерагІа бац» аьнна французски «Фигарос» аьнна йола парте аьттехьарча ткъама викал Р. Рейган июле хургйолча республикански съезде юкъайта ший кандидатура оттаейтилга Іалаш даьннав.

США хІанзарча хоржамий кампане, йолаш я хьалха хиннача кампанешка а санна американски «демократически процесс» олачун мел йола атрибуташ: кхоачаш дерда яхаш массанахьа хІамаш дІанхайкадела (практико хьахьокхаш ма хилара, дукхагІча хана кхоачаш ца хулаш дуса дола хІамаш), общественно фу хет хьажа гІертилга, хоржамашта хьалхара махинацеш лелаелга и кх. дІ. долаш да. Кеннедено белгалдоаккх уж тІехьара дараш партийни машинана политически Іоткъам бара шийн президентски постагІа пайда эцем Іаьдала моттигерча органий кулгалхошта финансови Іоткъам беия дезаза хеташ вац Картер а.

Нагахьа санна дукха хана дена традици а хинна дІаоттача харжийта лерхІаш барашта толам баккхара керте ра ярех услови йолча ахчан лоархІам а тержалбича тІаккха кхетаде хила дац американски харжархой декхе буцлаш дола хІамаш сендукъа нийсду. ТІехь-тІехьагІа дикагІа кхет уж «йоккхача бизнеса» уоттабеш бараш леладеча политически ловзаре шоаш баьшта лоархІаме боацилга.

«Цхьаькха саг вац Картера Рейгани кандидаталла белгалбаь долча юкхьанцарча хоржамех лоІам хинна»,— яхаш белгалдоах вовзаш волча американски обозревателa Дж. Рестона.

Хоржаш доаца хоржамаш — иштта ала мегаргдолаш да 4-ча ноябре хургдолча хоржамашта нийчо яра хьакъехьа американцашта тахан хетар.

ТЕРРОР ЯЬРЖАЯ

ДІадахача денощна юха а ираннад Израиле оккупаци яьча Иордан яхача додача хи йистера хьал. Цун бахьан да сионистий аргІанара бІеха къиза гІулакхаш — цу районерча йоккхача кхаь города — Наблус, Рамаллаха, Эль-Бира мэраш боабе гІортар. Машинашта кІалъекха бомбаш лелхарах лозабаь Наблуса мэр Бассам Шакаа Рамаллаха мэр Керим Халафа — Палестина Іарби халкъа бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабу цІи хева бола нах критически хьал долаш ба.

Тель-Авива Іаьдилаш даьча зуламах бола бехк шоашта тІера баккха гІерте а, кхьметтел терроризма уж антаж харцахьа лерхІаш цар къамаьлаш дувце а къаьгга гуш да Малхбузехьарча Иордана йистерча городий мэрашта даь доа дунен общественность духьала йоллаше а ООН кхерамзлен Совета решени йолаше а израильски оккупанташа лелаеча низаш дара, нах лувцара, геноцида политиках логически хьадоагІаш хІама да. Хоаш ма дий дукха ха йоацаш цу районерча кхьча шин города — Эль-Халилан Хальхули мэрашта — Фахд Кавасмаиен Мухаммед Мильхемах Малхбулехьарча йисте израильски юрташ ма яха яхаш хинарашта Тель-Авиво низагІа депортировани яьлга. Гуш ма хиллара Іарбий латтташта аннекси ара духьала къовсам лоаттабеш барашта израильски «демократе» мехкара лелхабаь ца Іеш кийчъяь бомбаш а йолга.

Израильски оккупанташа нахьа цІий Іоухийташ леладеча кердача гІулакхашта чІоагІа духьала баьннаб деррига дунен тІара нах. Иордан яхача хий Малхбузехьарча йисте хиннай массие юкъара 3 дийнахьара забастовка. Мэрашта доа дар хьалда харцахьа лаьрхар ООН Генеральни секретара К. Вальдхайма.

Белгалдаккха доагІаш да укх денощна дунен непайовзою шерра, непатташ арадоаха хоавмаш Іарбий латтташ тІа дІахо лелаш йола сионистски террор — из Тель-Авиво шийн оккупаци дІахо чІоагІъяра лаьрхІача американо-израильско-египетски къайлагІа баьча бартах хьадоагІаш хилара маІан долаш да. ООН-ерча Іарбий мехкий Лига викало М. Максуда белгалдаь ма хиллара нах лувцаш чубекхалга шердар. Иордана Малхбузехьарча йистера а Газа секторера а цу регионера демографи хувцар духьа палестинцаш лелхабар — из деррига а Кэмп-Дэвидах хьадоагІаш хІама да.

Наблуса, Рамаллаха, Эль-Бира мэрашта доа дар ООН Кхерамзлен Совете дувца дезача эттад. Укхаза цІаькха а хьагучадаьлар Израила кертера ярех союзник йолча социалистически мехкашкарча, «сага бокъонаш лораяра» хьакъехьа дукха хабараш деррига дунен тІа дувцара а тІерайолча ВІашагІкхийттача Штаташ дувцар цаІа леладер кхьча тайпарех чилар. Американски «паргІатон демократия» лораераш даь зулам цхьаькха къамаьл а доацаш харцдара хьакъехьарча резолюцена тІехьа хила ца тугаш юхабаьннаб.

Г. КУВАЛДИН,
Н. ПАХОМОВ,
М. КНЯЗЬКОВ.
(ТАСС).

КАЛЕЙДОСКОП

АВТОМОБИЛА БОЛА «НИКЪИ» КЪАМАН ДОККХАЛИ

«Дейли миррор» яхача газета тешалагІа, лондонски полици кагаш тІа уралатта ца могача кхаьчай автомобилаш паркашка дІанийсъяра правилаш иштта гІоажача тайпара телхерашца къовсам лоаттабаь. Іаьдалаша шоай хурдешехьа, дукхача машинаш йолча наькха вІаштІехьдоал шоай автомобилаш уж дІаувттае бокъо йоацача моттигашка лоаттае а, цу тІа а гІодаш ца текха а. Уж гІулакхаш ца леладайтара, городий Іаьдалаца лаьрхІад американски полице изобретени — «денверски башмак» оалаш ер — юкъейоалае.

Газето теркалдаьд ший тайпара хІама: пунах тара йолча приспособленех хьалха пайда ийбаьб цхьайолча французски городашка. Цхьабакъда, хІанз традици а хинна дІаэтта дукхача хана денз лоалахошта кхьэ латта пхь гучайккхай укхаза а. Дукха хи яьккхар англичанаша французски приспособлени «теркал ца еш», хІаьта кхы де хІама доацача кхаьчача американски изобретенех пайда эца лаьрхІад.

(АПН).

«ИКАРА» ДОЛА ГІОД

Малла Икарий ха дІаяхай аргдар? Аэростаташ тІа, шараш тІа, кхьча гІайтта лелача аппараташ тІа — фу йисай тІехьарча хана сага тІахайна сигала ца водаш. Вашай дукха ха яц шоватхъа шу даьнна Марко Ботги кулгаца гІеттаеча а леккача а орнитоптер оалача сигала гІолла лелача мотор а боацаш йолча аппаратаца центральни Швейцаре Сен-Готард яхача лоама тІагІолла тІехваьнна. Финале майрача «гІетта лелачунна» духьал баьхкабар цецбаьнна бола цунга хьежаш хинна нах. Цхьабакъда, кхьча тайпара тІейицар из цигарча Іаьдало — 20 эзар франка боаране гІод. «Интернэшнл геральд трибюн» яхача газето беча йовмагІа, граждански авиаце швейцарски федеральни бюро чиновникаша укх тайпара къамаьлеш дир из решени нийса хилара нах тешабе гІерташ: «Нагахьа санна цу тайпара гІулакхаш соцадара тхо хиннахьа оврцегІа ца доале, цига шортта хургба йоргги моргаш».

(АПН).

КАНОЭЦА 2500 МИЛЬ

Гавански гІайренаш тІара Таите кхача дукха способаш я. 27 шу даьнна Н. Томпсон керте а латташ форда тІа лелача наькха группа из никъ баьб полинезийски каноэ-катамаранца. Хетаргахьа, тІехкьарча эзар шера духхьашка баьб 2500 миль бІаьха никъ хІанзарча ханара навигационни прибораш а йоацаш. Из никъ беш дар пайда ийбаьб духхьал шоай хана хІанзарча ханарча полинезийций дайша лелаьраш санна йолча приспособленех. Кхьметтел шоай пхьарсех даькха сахьаташ а шоаш наькъа баьннача хьалхарча дийнахьа а капитанага дІаденнад экипажа членаша (хІаьта уж вийтта хиннав, ни нхалсаг а йолаш). Наькъа аравала кийчлуш, Томпсона, къамагІа гаванец, иххь шера Іомадаьд астронавигаце дешаш. Из бахьан долаш, духхьал маьлхацен седнъашцен ориентаци а еш болхаш, уж цІаккхо а наькъах туалабеннабац.

(АПН).

ДЕКХАР БАХЬАН ШИ-ШИННА ТОХАР

ЙоалагІа ахча телар цхьаккха а кхьча мехка доацача тайпара чІоагІа даьржа да Японе. Ахча эшаш моттиг нийсъелча лоалахарча улица тІарча тика тІа дилла а лургда хаьдача процентех. Амма декхар дІадала деза ха-м хьатІакхоач, хІаьта йоалахочо оттабача гиэта маьшо лаьцачун дог цхьан сагатоно Іувд — могара лохаргда ахча? ХІаьта из кореца моттиг еце, цо эттара бІаргагІадар ду. Къаман полицейски управлене данеех, цу тайпарча бахьанех хІара денна цхьаца японец ла шишийва техе.

(АПН).

КНИЖКА—ПАРТЕ ГЕРЗ

Укх деношка книжка дезарий Ерригроссийски шуй лоӀамеча общества Нохч-ГӀалгӀай отделене II Пленум хилар.

КПСС ЦК «Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабарах» болча соцамо книжка дезарий обществана хьалхашка уттаду деккараш кхоачашдарах йола доклад йир книжка дезарий Нохч-ГӀалгӀай республикански шуй лоӀамеча общества бехктохкамерча секретара А. Х. Бокова.

КПСС ЦК соцам республикерча книжка дезарий организацеша шоай практически беча балха программа санна тӀаийцар, аьнна белгалдаьккхар цо. Соцамо хьалхашка уттаду деккараш дувцаш республикански отделене Президиума шин заседани хиннай, уж дешаш дийнад районни отделенеш а Грозненски городской отделене а кулгалхой семинарашка.

Бокхха лоархӀам болча партийни документаш хетаь тайп-тайпара мероприятеш чаккхьалхай КПСС ЦК соцам арабаьнначул тӀехьагӀа. Советски вахара хьисапах, патриотизмахи интернационализмахи лаьца дукха лекцеш йийшай. «Книжка — сага духовни кхетам дур», «Яздархойи пятилеткеи» яха девиз а йолаш яздархой къахьегамхошца вӀашагӀбеттабеннаб. В. И. Ленин ваь 110 шу дизаран советски халкъо фашистски Германеца хиннача тӀема тӀа Котало яьнна 35 шу дизаран хетадаь литературни деноц чаккхдаьккхад Сунженски, Урус-Мартановски, Малгобекски, Гудермески, Наурски районашка. Къаьстта дукха болх бир совхха книжкай месячник долча хана. «Электроприбор» яхача заводе, «Къулбаседа-Кавказа магистральни мехкдаьттиа проводай» управлене, кхычахьа книжкай деноц хилар.

Общества беча балха йокхха моттиг дӀалоац сийлахьвоккхача яздархочун Л. Н. Толстойна хетаьча мероприятеш. Из ваь дездела хӀанз вай республике традици а хинна дӀаттад. Цхьаккха йокхха литературни событи яц общества организацеша даьккха ца лоацаш.

1979 шу книжка дезарий Нохч-ГӀалгӀай республикански отделене толамца чаккхдаьккхар. Социалистически яхье коталонаш яьхачарех я Грозный городера, Малгобекски, Шелковской обществай отделенеш. Республикански отделене президиума царна дипломаш а луш ахчан премеш хьожаьй.

Общества юххьанцарча организацешта юкъе котало яьккхачарна юкъе я ГРМЗ, Малгобекски УБР, «Грознефть» объединене КИВЦа организацеш.

Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабара бокхха лоархӀам болаш да КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева «ЗӀамига латта», «Юхадийндалар», «Целина», яха книжкаш. Из кхета а деш общества организацеша дукха болх баьб цар чулоацам къахьегамхошта дӀабовзийтаж.

Докладчо дӀахо дийцар лекционни пропаганда яра общества организацена дечох, къахьегамхой коммунистически санхетам кхы а айбара де дезачох.

Пленуме къамаьл даьча книжка дезарий Грозненски городской правлене председатела Е. Шабуниннас, «Грознефть» объединене КИВЦа юххьанцарча организаце председатела Л. Крыловас, Наурски районни организаце инкала Т. Гриньос, кхыбар дийцар шоай организаце беча балхах, хьалхашка латтача декхарех.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

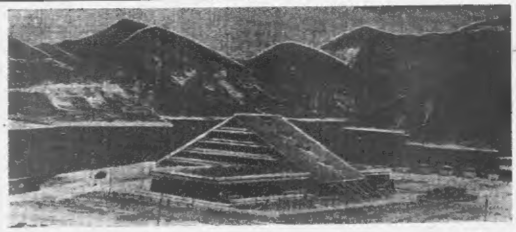

Нохч-ГӀалгӀайчен эттара хозагӀа йолча моттигех ца ба Кезеной Ӏам. Цига хьа йийла я Москве хургдолча XXII Олимпийски Ловзарешка байдаркаш хахкара йолча СССР вӀашагӀтехача олимпийски команда тренировочни база. Укх деношка цига дӀайолаеннай шиъ, виъ, ялх, бархӀ саг тӀаваьӀаш хехкаш долча байдаркий тренировкаш.

Тренировкаш яьнначул тӀехьагӀа дика салаӀа, тайп-тайпара долча спортивни ловзарех ловза моттигаш я укхаза. Шишша сага лаьрхӀа цӀенош да пансионате. ХӀара цӀагӀа телефон я, кхыйола эшаш мел йола хӀамаш я. Касттаста хул укхаза художественни самодеятельноста концерташ, санъердамс вӀашагӀкхетараш.

СУРТАШ ТӀА: 1. пансионат. 2. тренировка еш ба СССР олимпийски команда кандидаташ.

В. ЕЛИЗАРОВА суртеш.

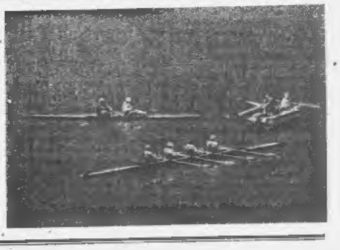

ПИОНЕРИЙ АХКА

Безаме я лагере

— Тхо укх шера цӀаккха а ца хиннача тайпара дика кийчденнад ахкана, — аьлар Грознерча № 7 йолча школа комсомольски организаце секретара Измаилова АсмаӀас. ВорхӀлагӀча, бархӀлагӀча классашка къаьст-къаьста комсомольций собранеш йир. Цул тӀехьагӀа тхо хилар школа юкъара комсомольций собрани. Цу собранешка дийцар ахки комсомольций къахьегама-спортивни лагере де дезараш. Цига къоастабир отрядий командираш, комиссараш, хержар ерритача лагера а отрядий а пенгазетий редколлегеш, спорта, культура гӀулакхаш къоастадир, социалистически яхье хьийхар вӀаши отрядаша. Цу школера 140 гаргга дешархо ва хӀанз «Родина» яхача совхоза кхашка къахьегаш. «Къонал» аьнна цӀи тиллай цар шоай лагерах.

Лагери начальник ва дешара даьъера завуч Гресси Евгений Федорович. ХӀаьта берашки хьожаш шийтта воспитатель хьехархо ва. Масала, англайски мотт хьеха Бердина Новелла Александровна, берашта къахьегара говзалаш ЮомаЮ Григорьяни Заира Шовловна, химии биологии хьеха Бочкова Раиса Алексеевна, кхыбараш.

Лагере санна цӀераш йолаш я отрядаш а: «Романтика», «Дзержинец», «ДоттагӀал»... Лагере хьалтеха доахк «Ше цаӀ мара доаца бакъдар къахьегам ба, цо даьча тайпара хургда дуне», «Вахара деза ди доагӀаргдац хӀара денна къахьегачоа мара» яха лозунгаш.

Хьалтеха йоал социалистически яхьа экраш, цу тӀа хӀара денна дӀаязду малагӀча отрядо шуй задани мел кхоачашъяьй, яхье мала хьалха латт. Цул совгӀа, хӀара отряда шуй а я социалистически яхьа экраш. Цу тӀа язду хӀара сага дийнахьа мел болх баьб.

Цигга хьалтеха йоахк санитарни доаттам миштаб, культурно-спортивни гӀулакхаш малагӀаш да дувца экранаш. Хьалтеха доахк лагеро а хӀара отрядо а тӀаийца социалистически декхараш.

Берашта салоӀеча хана хьажа «Крым» яха шиъ телевизор я, спортивни ловзараш дара истола тӀара теннис, йокхха биллиард, турникаш, ракетка, футболи волейболи бургаш я. Спортивни ловзараш дара дика тоаь майдаш я.

Мукъа йоаккхаче хьиин книжкаш деша безамбараш а кийсл лагере. Царна лаьр хӀа тайп-тайпара литература йола библиотека я.

Лагерера дерригга вахар берашта къахьегама кхетам балара, дуне довзара бола цар санхетам лакхбара, дегӀа укахцӀено тоаяра безаме салоӀийтара тӀадерзадаь да.

Ю. ЮСУПОВ.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» ИЙШАР

Самардийнахьа С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе футболах йолча СССР чемпионата шоллагӀча лигерча командай турнире «Терек» ловзаж хилар Волжский городерча «Торпедо» яхача командаца.

Юххьанца а дена хьинар доацаш, котбовлара тӀа ца кхуваш лайзача вай команда футболисташа эсала чаккхьаьккхар ерриа матч. Аьлча кхоачам ба хьавший наӀарашта хьалхара а, ма дарра аьлча, тӀеххьара а кхерам цар шоллагӀча тайме мара тӀа ца тессалга. ХӀаьта из карагӀдаьккхар а защитник — командa капитан В. Талгаев вар. Цо кертаца тоха йургац наӀарашта уллув чаккхийкхар.

ХӀаьта цкъарчоа фусамдай дукха лоархӀа ца луш хинна хьавший тӀа-тӀа майрабаьлер. Ловзара 40-ча минуте цар чутехача бургацо счет 1:0 а йолаш котбаьхар уж.

14-ча июне «Терек» Липецке «Металлургаца» ловзаш хургья.

С. ПАРЧИЕВ.

ХӀара шера йоккхача сакъердамца чаккхдоал республике «Орленок» яха юнармейций ловзар. Дика чаккхдаьлар из укх шера а. Тайп-тайпарча районашнарен школашнарен цига яхье яьнна дукха командаш яр. Укх ловзаре эттара дикагӀа толам Октябрьски районерча № 4 йолча ГСПТУ командо баьккхар. Цар дакъа лоацаргдa хӀанз хул тӀехьагӀа хала долача Ерригсоюзни ловзаре.

СУРТА ТӀА: котало яьккха ГСПТУ-4 команда.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

«Олимпиада-80» пакъадолхаш

ОЛИМПИАДЕРА КЕРТТЕРА ДИРИЖЕР

Олимпиада-80 керттера дирижерала хьожаваьа вовзаш вола советски музыкант Тбилисски патчахьалкхеи консерваторе профессор СССР халкъа артист Димитриади Одиссей. Цо хьалъанергйолча дирижерски тӀаждилтаца 1980 шера 19 июле Лужникашка йолча В. И. Ленина цӀерагӀча Центральни стадиона йоккхача спортивни арена тӀа Москве XXII дола Ловзараш хьадехларах йола торжественни церемони йолалургья, из хургья Олимпиада-80 спортивни баталеш дӀайоладаларах йола шуй тешнара музыкальни пролог.

— Ловзараш дӀадолалуча дийнахьа аз дирижировать дергда, хетаргахьа, дунен тӀа эттара йоккхагӀчарех цаӀ йолча ансамбла, цу чу воагӀа 1000 совгӀа йолналархой музыканти, — дувц профессора.

Укх ансамбла юкъе йола ансамблаш дика йовзаш я. СССР-а Гостелерадио симфонически оркестри хори, Доккхача театра балетни труппа, СССР-а оборона Министерства вӀашагӀтеха духовой оркестр, массайолча 15 союзни республика патчахьалкхен фольклорни ансамблий. Йовзаш йола кхы а массехк вай коллектив.

МалагӀча музыкальни произведенеца дӀайолалургья Лужникашкара музыкальни олимпийски программа, аьнна шийга даьча хаттара йоа а луш Димитриаде аьлар:

— ВӀаь воении грубачаша «Массане а ладувгӀа» аьнна хоам баьчул тӀехьагӀа стадионе гӀолла дӀаргдаргья фанфара иллей хоа оаз — Шостаковичи Дмитре лаьрхӀа московски Ловзарий «музыкальни эмблема». Цул тӀехьагӀа укхаза гулбеннарашта хозаргья хӀанзара Олимпийски ловзараш дӀадоладаьча Пьера де Кубертена дешаех лаьца (эрсий текст Кончаловская Натальи). Артемьев Эдуарда язьаь кантата, Петров Андрея «Моаршал хоаттаж дола илли». ДӀахо хозаргда Космос Палемаса (эрсий меттала даьккхар Роберт Рождественский) дешаех гречески композитора Самарос Списоса язда «Олимпийски гимн», цул тӀехьагӀа фольклорни ансамблей, музыкальни программе дакъа лоацача кхыча коллективай выступленеш хургья.

— Белгалдоаккхаргда аз, дӀахо дувц Димитриаде,— шигга хоза а музыкальни а хургья Пахмутова Александрай «Йодика ювцача иллена» тахкйоала Ловзараш дӀакъовлаш йола церемони а.

Димитриади Одиссейна хет Ловзараш хьаделлача хана локхаргйолча музыко, доагӀа дунен халкъашта юкъерча турнире дакъа лоацаш. Дийнахьа хьожача Олимпиадашта, Лужникашкарча стадионе гулвенача 100 эзар сага енни а ца Ӏеш. Олимпийски XXII ловзараш хьахьокхаш столицера еча трансляцега хьожача миллионаш болча телезрителашта а кхы тӀа эмоциональни заряд лургья аьнна.

Олимпиада-80 керттерча дирижера гӀулакхе Димитриади Одиссей кандидатура хьахоржилга доагӀаш даь да ала йиш я. Шоалтъа шера хиннав из Гуржий Патчахьалкхен симфонически оркестра кулгалдеш, операй балетен Тбилисски театра керттера дирижер. ТӀеххьарка итт шера ССР Союза Доккхача театре уттаеча спектакльашта дирижироать деш хиннав из. Хетаргахьа, дунен тӀа дукха дирижераш ургбац Димитриаде репертуаре санна 80 опера йолаш. Дерригга а дӀалаьрхӀача из дирижировать деш хиннав 10 эзар спектаклей концертей.

ДоттагӀаша беграш а беш оал цун кандидатура Ловзарашка керттерча дирижера гӀулакхе Оргкомитета чӀоагӀъяра бахьан Димитриади вовзаш а опыт йолаш а вола музыкант хинна а ца Ӏеш, профессор музыкальни дунен чу а белгтала спортивни фигура йолга да аьле. Къона волаш из дика ловзаш хиннав футболах ше ваьча Батуме эттара дикагӀа нек хоаярех хиннав. Цул совгӀа, Лужникаш Димитриади Одисеина дика йовзаш стадион а я. Концерташ хинна тӀера из ваьлча, шийна дукха езача команда — московски «Спартака» футбольни матчаш ца хьожаш чаккхъялийтац цо. Москве чаккхдувлача СССР-а хоккейни сборне дерригача ловзарашка хӀана ахац аьнна ух, пенделий йоккхагӀчарех йолча ерригача яхьашка хьожаш хул.

— Бакъда, — йоах Димитриаде, — спорта занятеш с хӀанз дукха ма бац са. ХӀаьта а хӀара дийнахьа ах сахьата гимнастика елга сона кадаиза дола закон да.

Музыкеи спорти шоайла чӀоагӀа товш я, аьнна хет профессора. — Музыка дӀаьвккхача е фигурни катани а е художественни гимнастика а безаме хургьяц. ДагадоагӀа сона музыка а локкаш спортсменаш лакхара хи чу кхувсабенна. ХӀаьта хоккейни матчашка йоккха йоаца перерыв а музыкальни паузашца хьалъюзийта ца ховш хинна хӀама дац. Цар ловкъостал ду спортсменашта а зрителашта а психологически напряжени дӀаяккхара. Гармоне ларде а музыкеи спорти.

Ваи БАЙБУРТ, АПН корр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
10 ИЮНЬ

8.00 — «Хаь».
8.40 — Ӏуйрейнара гимнастика.
9.05 — «Карл Маркс. Къона шераш» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ВорхӀлагӀа серм.
10.25 — «Кинолюбера клуб». Йистеьвача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Документальни фильмай программа.
15.50 — «М.-С. Баха творчество».
16.20 — «Цхьаь дукха парус лен» яха берашта дола художественни фильм.
17.45 — «Кагирхой дарасаш».
18.30 — «ХӀара сурта тӀа мала ба».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Хальъа ашараш».
19.15 — «Латински Америка: къовсама керда хаьа». Уругвая Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхарча секретара новкъоста Родней Арисменде къамаьл.
19.25 — «Малав бакъ, малав бехке» яхача телевизионни спектакльа премьера. Авторах — И. Долинина, А. Долинин.
21.00 — «Хаь».
21.35 — Ашарех дола къамаьл тӀахо ду ваьа. Йистеьвача — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

18.05 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гӀалгӀай меттала).
18.20 — «Кампучи — хӀалла дегӀайрта халкъ» яха документальни фильм.
18.50 — «Доакъараш ӀалашЪяра — партийни новкъо» (нохчий меттала).
19.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
19.30 — «УнахцӀено» яха телевизионни журнал (гӀалгӀай меттала).
20.00 — «Бийса даьхьалд хийда шун, бераш!».
20.15 — Бай тӀа ловзаш ловзара дунен халкъашти юкъера турнир. МаӀанаш: СССР вӀашагӀтеха команда — Мексика вӀашагӀтеха команда. «Динамо» яхача Центральни стадиона ЗӀамигача спортивни арена передача.
20.50 — Московски патчахьалкхен филармоне Академически симфонически оркестро хозийтаж М. Равела произведенеш.
21.40 — «Дега хьехамаш» яха телевизионни художественни фильм.

I ПРОГРАММА
11 ИЮНЬ

8.00 — «Хаь».
8.40 — Ӏуйрейнара гимнастика.
9.05 — И. Долинина, А. Долинин «Малав бакъ, малав бехке» яха телевизионни спектакль.
10.35 — «Доша атагӀен ашараш» яха Душанбера передача. Йистеьвача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара балха денош». Кинопрограмма.
15.45 — «Эрсий къамаьл».
16.15 — «Фу Ӏомаду ПТУ». Металлиста говзала хьахьехьа.
16.45 — И. Брамсен, И. Гайдана произведенеш дӀаолу РСФСР халкъа артиста Б. Гутникова (скрипка).
17.35 — «Телестадион».
18.05 — «Маццд шо, урманчаш!».
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Сиг а закон а».
19.25 — Телевизионни экрана тӀа эттара театр. «Анна Каренина» яха Р. Щедрина балет. СССР Патчахьалкхен академически Доккхача театра спектакль.
21.00 — «Хаь».
21.35 — Останкино концертни студие драматургана Арбузовна вӀашагӀкхетар. Йистеьвача — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.20 — «Горизонт». Кинотаьжнаш.
18.00 — «Халкъа депутатий сесиешка» (нохчий меттала).
18.20 — Хьалхалатта опыт массанета дӀайоазлийта. «Мехкдаьтта чаккхдоаккхарий социалистически яхье». ШоллагӀа передача.
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
19.20 — «ТахгӀе тӀа сага» яха документальни фильм.
19.30 — Яйгача атлетикаж йола дунен халкъашта юкъера яхь. В. И. Ленина цӀерагӀча Центральни стадионера трансляци. Перерыве — «Бийса кхьахьала хийда шун, бераш!».
21.00 — СССР Патчахьалкхен академически симфонически оркестро хозийташ М. И. Глинка произведенеш.
21.30 — Ӏадмаш — популярни фильм.
21.40 — Телевизионни лодшмелагрмма художественни фильмай программа.

РАДИО

10 ИЮНЬ

6.40 — «Доакъараш кийчдерий лоархӀамера декхараш» (эрсий меттала).
6.53 — «Моша доаккхар чукйина хьожаш да». Шелковской района «Червленский» колхозера репортаж (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — «Социалистически яхь дӀайолаяьраш болча» (нохчий меттала).
8.25 — «Производстве хьалхалаттараш, шоана дола концерт» (нохчий меттала).
8.50 — «Коммунистий йоаккхаша» (нохчий меттала).
9.15 — «Дикаь а толамаш а» (гӀалгӀай меттала).
9.30 — «Хьал мехкатарра да, толамаш тайп-тайпара да». Малгобекски района болхамашка гӀалгӀа вь рейд (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — «Ипатовский методагӀа, шалгаций масагӀа» (эрсий меттала).
16.13 — «Доакъараш лоацаш дувцаш тӀа». Радиорейд (нохчий меттала).
16.25 — Специалисташа хьехамаш ду (эрсий меттала).
16.35 — Доакъараш кийчдерашта дола концерт (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
19.30 — Хоамаш.

11 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «СССР къаной халкъийн цхьогӀо — социализма кхерагӀдаьннарь». Беседа (эрсий меттала).
8.40 — Маршараи къахьегамахи дола илли (нохчий меттала).
9.15 — Берий тыкъахьа боахкий берашта. «Берашта совгӀат хара хьажъехья» (нохчий меттала).
9.30 — «Микрофонаца Грозне гӀолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программех хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — «Халкъа тӀаьхьеш дӀахьош ба» (гӀалгӀай меттала).
16.20 — «Советски хьисапера вахара» (эрсий меттала).
16.40 — Ашараш.
16.45 — «Шура йоаккхача дегӀадоладаре» (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
19.30 — Хоамаш.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски профессионально-технически училище 1980—1981 дешара шера дешархой деша дӀачуэцалга..

ДӀАХОИТ.

8—10 класс чаккхьаьккхараш.
Дешара ха 1—3 шу.

Укх профессех:

1. Мехкдаьттен газн йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни буруь тохача бурильщика гӀоьча.
2. Буровойшта гӀулакх деш вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализа лаборант.
6. Топограф-геодезист.
7. Плиточник-отделочник - штукатур.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша богӀача хана дешархой Ӏалашбумах боацаш обмундировинеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагӀа доагӀача юкъарча алапех 33 процент кара дӀател. Училище деша вагӀаш яьккха ха къахьегама стажаца дӀалоархӀ. Дешар хьехаш ба юкъера техническии лакхерея образовани йола мастераш. Училища кхо курс чаккхьаьккха а йистебовлаш дӀалуш йола экзаменаш толаме дӀаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах дола аттестати професегӀа разряд енна дола аттестати дӀалу. Училища чаккхьаьккхараш шоай специальностагӀа городе Грозне болх ба дӀахьожабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цӀерагӀа хьачудила деза ер документаш:

Заявлени,
Образоване хьакъехьара тешал е аттестат,
вахача моттигера справка,
ваьча хинах дола тешал е паспорт,
3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуийду хӀара денна Ӏуйрийна 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат лалалца.

Занятеш дӀайолалу 1980 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагӀий! Тха училище деша отта!

Из чаккхьаьккхачул тӀехьагӀа оашош хеякача специальностагӀа йоккха говзал йола болхлой хургья шоаш. ХӀаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок, ГПТУ-4. Автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача уж соцача ккачцалиа.

ХЬАМСАРА МЕХКАРИЙИ КАГИЙ НАХИ!

Нагахьа сиина кхачая промышленноста специалисташ хила безам болаш шо дале, деша дувла № 12 йолча Грозненски профессионально-техническе училище.

УЧИЛИЩА ДӀАХОИТ:

1980—1981 дешара шера укх специальностех деша дешархой дӀаоцаш хилар:

1. Пекарь; тестовод; бод хьувш йолча машинай машинист.

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 2 шу. 8 класс образовани йолчоа — 2 шу.

2. Карамельщик; варщик (конфеташта маьхат тӀахьарчадеш йолча машинашца болх бе а ховргдолаш).

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу. 8 класс образовани йолчоа — 2 шу.

3. Кондитер:

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 2 шу.

4. Шурийна пастеризаци еш ив тиелъеши йола аппаратчик (шурий продукци кийчъеча сепараторшица болх бе а ховргдолаш).

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу. 8 класс образовани йолчоа — 2 шу.

5. Колбасни изделей формовщик.

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 2 шу.

6. Чкъьаран изделей кулинар; чкъьаран обработчик, чкъьаран контальщик.

Дешара ха: 8 класс образовани йолчоа — 1 шу.

7. Стерилизаце аппаратчик; варщик.

Дешара ха: 10 класс образовани йолчоа — 1 шу.

8 класс образовани йола дешархой училище дӀахо дешаш хургба юкъерча школачунца кийсъяьча программагӀа. Училище деша дӀачуийцарашта 30 сома боарам болаш стипенди тел. 10 класс образовани йолча пекарий группашка дешаш барашта 70 сомага кхоачаш тел стипенди, хӀаьта тӀех дика дешаш барашта 25 процент дукхагӀа а тел. Производственни практика йолча хона алапех 33 процент дӀалу дешархошта.

Училище болх беш я технически творчества, художественни самодеятельноста кружокаши спортивно-массови секцеши.

Училище деша воагӀачо хьачуйила еза:

1. **Заявлени.**
2. **Вахача моттигера справка.**
3. **Образоване хьакъехьара документ.**
4. **3х4 размер йолаш пиъ фотокарточка.**
5. **Школера характеристика.**
6. **Прививкаш яра хьакъехьара справка.**

Училища адрес: г. Грозный, 364003, Партизански улица, 19, ПТУ-12.
Телефон 3-33-23.

Хоттан

Тахан республике гӀоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш. малхбузехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 20—25, Грозне 23—25 градус йловхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цӀезиг-дукха догӀа а делхаш, ца а беттаж, малхбузехьара секунде 7—12 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсанна — 11—16, дийнахьа 21—26 градус йловхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Спорта хоамаш

ВАИ МЕХКАХОЧУН ЯЬННА КАМАЬХАЛ

Россера дукха велосипедисташ гулбеннабар укх деношка город Туле. Цига дӀакъош яр профтехобразованерча дешархой пхелагӀча Ерригроссийски ловзарий зачетах трека тӀа велосипедаш хахкара яхьаш. Бокхха къовсам эттар спринта яхье къовсабеннача велосипедисташта юкъе. Цхьабакъда, цига мел хиннача спортсменашта ка ца луш, цу яхье Россе чемпиона цӀи яьккхар вай мехкахочо, № 2 йолча технически училищерча дешархочо Дзебоев Олега.

Цу даькъе Ерригсоюзни яхьаш хургья июнь кхоачалуш город Харькове. ХӀанз цига дакъа лаца кийчлуш дешара - тренировочни сборе ва Олег.

ДИКА ТОЛАМАШ

Укх тӀеххьарча хана дика толамаш доахаш белгалбаьннаб город Аргунерча спортсменаш. Кхы цхьаькха а дика толам баккха вӀаштӀехьдаьннад шгарча дзюдоистий укх деношка город Сочи хиннача кхелетаравшта юкъерча яхьашка.

Командий зачетах цига къовсаенна хиннача дукхача командашта юкъе цар шоллагӀа моттиг яьккхар. ХӀаьта шо-шоай дозалах яхье баьнна хиннача спортсменашта юкъе чемпионий цӀерш яьхар А. Темирбулатова, С. Бисултанова. ШоллагӀа моттигаш Х. Дикасега, Л. Тилаевта, Х. Исраиловга, кхаьчар. КхоалагӀа призераш хилар А. Эльмиевах А. Ильясовах, А. Тарамовах.

СПАРТАКИАДЕ ДАКЪА ЛОАЦАШ БА

Город Курске цӀайолаеннай футболах ловзара Россерча дешархой спартакиада. Цига дакъа лоацаш я Грознерча олимпийски резерва берий-кхелетарий спортивни школа команда.

ШОЛЛАГӀА МОТТИГ

Город Ессентуки чаккхьаьлар «Спартак» яхача шуй лоӀамеча спортивни обществе волейболах ловзаш Россовето хьалхара моттиг яккха яхьаш. Цига дакъа лоацаш яр вай волейбольни команда «Автомобилист».

Цу яхье хьалхара моттиг а яьккха «Спартак» Россоветка чемпиона цӀи лакхерча лиге ловзаш йолча Ленинградерча «Автомобилист» яхача командо яьккхар. ХӀаьта вай волейболисташа шоллагӀа бола призераш хилар.

ОЛИМПИАДА КАНДИДАТ

Вай мехкахо тоьпхоссархо Григорьян Акоп вар дакъа лоацаш город Кишиневе хиннача «Динамо» яхача шуй лоӀамеча спортивни обществе Центральни Совета чемпионате. Цу яхье стендовни топ кхоссара цо яьккхар чемпиона цӀи.

Укх деношка Григорьян вар зӀамигаъбалеберии топ кхоссара Чехословаке хиннача дунен халкъашта юкъерча турнире дакъа лоацаш. Цига а дика аьттув баьннай вай мехкахочун. Из топ кхоссаш 600 очко ийкха езача 596 очко а яьккха цунах дотто призер хилар.

Цу шинна яхье уж дика толамаш дахар безаш долаш вӀашагӀтехача СССР тренерий совето Григорьян Акопах лоархӀ СССР вӀашагӀтехача Олимпийски команда кандидат.

Из къоастадергда Олимпиада хилалехьа чаккхйоаккхарг йолча СССР чемпионато. ХӀанз цу яхье дакъа лаца кийчлуш ва Григорьян Акоп.

А. БЕКОВ.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ00233 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2906.